

ՀՆԵ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ 5-Դ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ
5-6 հուլիսի 2005թ.
LUXEMBOURG, BECH BUILDING
ROOM AMPÈRE

ՀԱՄԱՊԱՐՓԱԿ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՈՒՂԵՑՈՒՅՑԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԵՎՐՈՍՏԱՏԻ
ԱՂՅՈՒՍԱԿԱՅԻՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄԸ

Օրակարգի 4 –րդ հարցը

Ներածություն

ՀՆԵ-ի հանձնաժողովի նախորդ՝ 2004թ-ին կայացած հանդիպման ընթացքում, ակտիվ քննարկումներ ծավալվեցին տվյալների համապարփակության խնդրի շուրջ: Քննարկման նպատակն էր հստակեցնել, թե տվյալների համապարփակությանն ուղղված նախորդ աշխատանքները, որոնք բխում էին հանձնաժողովի 94/168 որոշումից, ESA 95-ին անցնելու, ինչպես նաև համապարփակության ուղղությամբ աշխատանքների տարբեր փորձ ունեցող 10 նոր անդամ երկրների միանալու կապակցությամբ, ինչպես պետք է շարունակվեն:

Նշյալ հանդիպման ժամանակ տարբեր կարծիքներ արտահայտվեցին (տես հանդիպման GNIC/049 արձանագրությունը) 94/168 որոշման մի շարք դրույթների իրագործելիության և օգտակարության շուրջ: Սա մեկ անգամ ևս վկայում է այն մասին, որ հարկավոր է շարունակական քննարկումներ կազմակերպել բոլոր անդամ երկրների կողմից ընդունելի ձևաչափ ընդունելու համար: Նշյալ ձևաչափը կամ կառավարման շրջանակը պետք է իր մեջ ընդգրկի տվյալների համապարփակության համապատասխանեցման վերաբերյալ փաստաթղթեր, ինչպես նաև ՀՆԵ –ի համապարփակության ստուգման /վավերացման/ տարբեր /բաղադրիչներ:

Համընդհանուր ձևաչափը /ճշգրտման շրջանակը/ ենթադրում է նաև համընդհանուր սահմանումներ: Եվրոստատի կողմից ներկայացվող “Համապարփակությանն ուղղված աղյուսակային մոտեցումը” իրենից ներկայացնում է հետևողական և ավարտուն գաղափարական մի շրջանակ, որի հիմքում ընկած են 94/168, ինչպես նաև ԱԱՀ-ի կեղծման վերաբերյալ հանձնաժողովի 98/527 որոշման բոլոր հիմնադրույթները և որով ճշգրտումները դասակարգվում են ըստ “ոչ-համապարփակության” 7 տեսակի: Միննույն ժամանակ այն հավաքագրման համապատասխան մեթոդները ոչ համապարփակության տեսակներին կապելով (ինչպես օրինակ՝ գրադավածության մեթոդը, ֆիսկալ աուդիտը, ԱԱՀ համեմատություն և այլն)՝ համապատասխան շրջանակ է ապահովում ճշգրտումները հաշվարկելու համար:

Աղյուսակային մոտեցումը մշակվել է մի շարք Phare ծրագրերի համատեքստում՝ այն ժամանակ դեռևս անդամության թեկնածու երկրների կողմից, և փորձարկվել է այդ նույն երկրներում՝ ամենավերջին փորձարկումն անցել է 2003թ-ին: Այդ երկրներից մի քանիսը (ներկայումս անդամ երկրներ) արդեն իսկ ընդգրկել են այս մոտեցումը իրենց ՀՆԵ-ի կանոնավոր գնահատման գործընթացում:

Վերջին տարիներին “Աղյուսակային մոտեցման” կիրառման ուղղությամբ հետաքրքրությունը մեծացել է նաև այլ (ԵՄ անդամ չհանդիսացող) երկրների կողմից: Այդ իսկ պատճառով Եվրոստատը ԵԱՀԿ-ի հետ համատեղ մշակել է “Աղյուսակային մոտեցման” կիրառման ուղեցույցներ: Այս փաստաթղթում ներկայացված է այդ ուղեցույցների ամենավերջին տարբերակը:

Եվրոստատը գտնում է, որ “Աղյուսակային մոտեցումը” ապացուցել է իր օգտակարությունը՝ ստեղծելով համապատասխան դաշտ, որն իր հիմքում ընկած առողջ տրամաբանության, ավարտունության և գործնական բնույթի շնորհիվ թույլ է տալիս ապահովել

համապարփակությունը: Ելնելով վերոնշվածից՝ Եվրոստատը գտնում է, որ «Աղյուսակային մոտեցումը» արժանի է ուսումնասիրության բոլոր երկրների կողմից, քանզի այն ստանդարտ աղյուսակներ լրացնելու հնարավորություն է տալիս:

ՀՆԵ հանձնաժողովի խնդիրն է՝

- Տեսակետներ ներկայացնել նշյալ ուղղույցի և , ընդհանուր առմամբ, աղյուսակային մոտեցման վերաբերյալ:
- Քննարկել «Աղյուսակային մոտեցման» գաղափարական ձևաչափի ընդունման խնդիրը, որպես համապարփակությանն առնչվող գործողությունների համընդհանուր շրջանակ:
- Քննարկել «Աղյուսակային մոտեցման» իրագործելիության խնդիրը այն երկրներում, որոնք այդ ուղղությամբ դեռևս ոչ մի աշխատանք չեն իրականացրել:

°iðàêî²iÆ` ñÚ²ÈÛ°ðÆ Ð²Ø²ä²ðö²îàôÂÚ²ÛÛ àôÔÔì²ì
²ÔÚàôê²î²ÚÆÛ Øàî°òàôØÀ

àôÔ°òàôÚò

15 Û³ñĩÇ 2005 Ñ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

(ներառյալ՝ վերոնշյալ ուղեցույցին կից հավելվածները)

Գլուխներ:

³/₄Շ

1. Ոչ համապարփակության դասակարգման հիմքում ընկած մեթոդաբանության ամփոփ նկարագիր 4
2. Տվյալների համապարփակության ճշգրտում: Թողարկային մոտեցում: Նոր անդամ երկրների կողմից տրամադրված տվյալները 2000թ.-ի համար 12
3. Տվյալների համապարփակության կարգավորում: Թողարկային մոտեցում: Աղյուսակները լրացնելու կարգը և մեթոդների օգտագործումը 18

Տվյալների համապարփակության կարգավորում: Թողարկային մոտեցում: Թողարկման, եկամտի և ծախսերի վրա հիմնված մոտեցումներ: Չեխիայի տվյալները 2002 թ.-ի համար: 38

Հավելվածներ:

Հավելված Ա:

Phare /Տեխնիկական աջակցություն զարգացող երկրներին/ ծրագրի կողմից ֆինանսավորվող Ազգային հաշիվների զարգացմանը միտված ծրագրեր 41

Հավելված Բ: Օգտագործված տերմինների բառարան 42

Հավելված Գ: Ոչ համապարփակության տեսակներ (N1 մինչ N7) 55

Հավելված Դ1: Ստանդարտ աղյուսակներ 68

Հավելված ,2: Ստանդարտ աղյուսակների լրացումը 75

Հավելված Ե: Իդենտիֆիկացիոն և համապարփակ կառավարման մեթոդներ

ԾՕձՕՄՅ»ճ

ԳԼՈՒԽ 1

ՈՉ ՀԱՄԱՊԱՐՓԱԿՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳՄԱՆ
ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՄՓՈՓ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

ՊԷՃԾԷ 1

ԵՎՐՈՍՏԱՏԻ ԱՂՅՈՒՍԱԿԱՅԻՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄԸ ՀԱՄԱՊԱՐՓԱԿՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆԸ:

Ոչ համապարփակության դասակարգման նպատակով կիրառվող մեթոդաբանության ամփոփ նկարագիրը

1. Ներածություն

Ուղեցույցի առաջին բաժնում ներկայացված է Եվրոստատի կողմից ոչ համապարփակության դասակարգման նպատակով՝ «Աղյուսակային մոտեցման» /ՀԱՄ/ հիմքում ընկած մեթոդաբանության ամփոփ նկարագիրը: Այս հատվածին ծանոթանալը կարևոր է, մինչ ՀԱՄ կիրառման միջոցով թվային արդյունքներ ստանալը (**Գլուխներ 2 և 4**), ինչպես նաև ծանոթանալը, թե ինչպես պետք է գործնականում լրացվեն ստանդարտ աղյուսակները (**Գլուխ 3**): Գլուխներ 1-ի և 4-ի նպատակն է ընթերցողին ծանոթացնել ՀԱՄ-ի գործնական կիրառմանը: Առավել մանրամասն տեղեկատվություն կարելի է գտնել Ուղեցույցի Հավելվածներ Ա և Ե-ում: Անհրաժեշտության դեպքում՝ կատարվում են նաև համապատասխան հղումներ:

2. Հակիրճ պատմական ակնարկ և ծանոթացում

1996թ.-ից ի վեր Եվրոստատը՝ Վիճակագրական մարմինների կողմից տվյալների համապատասխանության, հավաստիության և համապարփակության ապահովման նպատակով, սկսել է ակտիվորեն համագործակցել Եվրամիության անդամության թեկնածու երկրների հետ (ԱԹԵ): Ութ տարիների ընթացքում՝ մինչ 2004 թ.-ի մայիսի 1-ը, երբ 10 անդամության թեկնածու երկրները դարձան ԵՄ անդամ¹, նրանց կողմից հսկայական թվով ծրագրեր են իրականացվել ESA95-ին համապատասխանելու ուղղությամբ: Տվյալների համապարփակությունը այն հիմնական ուղղություններից մեկն էր, որի ապահովման նպատակով երկու ծրագրեր են իրականացվել՝ առաջինը 1998-2000թ.թ., իսկ երկրորդը՝ 2002-2003 թ.թ.-ին: Եվրոստատի երրորդ ծրագիրը նախատեսված է իրականացնել 2006-2007 թ.թ.-ին: Հավելված Ա –ում ներկայացված են Եվրոստատի՝ Եվրահանձնաժողովի կողմից միաժամանակ մի քանի երկրներում իրականացվող Phare ծրագրի ներքո՝ նախագծերի ցանկը:

1998 թ.-ին Ռալֆ Հայնը, ստանձնեց մեթոդաբանության և ստանդարտ աղյուսակների ուղղությամբ աշխատանքը, որը հայտնի է «Աղյուսակային մոտեցում» /ՀԱՄ/ անվանմամբ և, որը, առաջին ծրագրում կիրառվեց ԵՄ անդամության թեկնածու երկրների կողմից: Հետագայում, Մայքլ Քոլեջը Ռալֆ Հայնի հետ համագործակցելով վերանայեց ՀԱՄ-ը: Նրանք մանրամասն ուղեցույց կազմեցին երկրորդ ծրագրի համար, որը 2003 թ.-ին դարձյալ հաջողությամբ կիրառվեց ԵՄ անդամության թեկնածու երկրների կողմից:

¹

Վերջին տարիներին Եվրոստատի ՀԱՄ ծրագրի նկատմամբ մեծացել է նաև այլ երկրների հետաքրքրությունը: Սրա արդյունքում նոր՝ ավելի մատչելի Ուղեցույց ստեղծելու անհրաժեշտություն ծագեց, որին գումարվեցին նաև հետևյալ հատկանիշները:

- ◆ ՀԱՄ մեթոդաբանության և աղյուսակների բոլորի կողմից պարզ և մատչելի ամփոփ նկարագիր;
- ◆ ՀԱՄ կիրառման արդյունքում ստացված տվյալների վերլուծություն;
- ◆ Ուղեցույցներ, որոնցում օրինակներով ներկայացված են թե ինչպես պետք է գործնականում լրացվեն աղյուսակները;
- ◆ Համապարփակության կառավարման նպատակով՝ կիրառվող աղբյուրների և մեթոդների օրինակներ:

Վերոնշյալ պահանջները բավարարելու նպատակով՝ Ռիչարդ Քլերը և Մարկո Ռոզանեցը նոր նյութ են կազմել, որը ներկայացված է Գլուխներ 1-ից 4-ում: Նախորդ ուղեցույցները ևս խմբագրվել են և որոշ կազմակերպչական ուղղվածության նյութեր հանվել են: Նույն կերպ վերանայվել են նաև երկրորդ՝ 2002-2003 թ.թ. ծրագրի նյութերը:

Առանց նոր անդամ երկրների մասնակցության նշյալ ուղեցույցի նախապատրաստումն անհնարին կլիներ: Ուստի, Եվրոստատը իր երախտագիտությունն է հայտնում այդ երկրներին, իրենց օժանդակության համար, և, մասնավորապես, իր երախտիքի խոսքն է ուղղում Չեխիայի Վիճակագրական ծառայության աշխատակիցներ Վիտեսլավ Օնդրուսին և Նիկոլա Հոլիկովային, որոնք մեզ են տրամադրել Գլուխներ 2-ից 4-ում ներկայացված նյութի մեծ մասը:

3. Ինչ է «Աղյուսակային մոտեցումը»: (Տես նշյալ ուղեցույցի հավելվածներ Դ1 և Դ2)

«Աղյուսակային մոտեցում» անունը սերել է այն աղյուսակային ձևաչափից /շրջանակից/, որը կիրառվել է արդեն իսկ վերնում նկարագրված նախորդ երկու համապարփակության ծրագրերում:

«Ստանդարտ աղյուսակները» ներկայացված են նշյալ ուղեցույցի **Հավելված Դ1-ում**: Նշյալ աղյուսակների լրացման կարգը ներկայացված է **Հավելված Դ2-ում**:

«Աղյուսակային մոտեցումը» ենթադրում է երեք ստանդարտ աղյուսակների լրացում: Թողարկման վրա հիմնված մոտեցման պարագայում՝ այդ աղյուսակներն են՝

- Աղյուսակ 1Ա Ոչ համապարփակության տարրերը: Թողարկային /թողարկման վրա հիմնված/ մոտեցում
- Աղյուսակ 2Ա Համապարփակության ճշգրտում: Թողարկային /թողարկման վրա հիմնված/ մոտեցում
- Աղյուսակ 3Ա Կառավարման մոտեցումների ամփոփում: Թողարկային /թողարկման վրա հիմնված/ մոտեցում

Նույնատիպ աղյուսակներ են կիրառվում նաև ծախսային /ծախսերի վրա հիմնված/ մոտեցման ժամանակ՝

- Աղյուսակ 1Բ Ոչ համապարփակության տարրերը: ծախսային /ծախսերի վրա հիմնված/ մոտեցում
- Աղյուսակ 2Բ Համապարփակության ճշգրտում: ծախսային /ծախսերի վրա հիմնված/ մոտեցում
- Աղյուսակ 3Բ Կառավարման մոտեցումների ամփոփում: ծախսային /ծախսերի վրա հիմնված/ մոտեցում

Եվրոստատը ՀՆԱ-ի նկատմամբ եկամուտների վրա հիմնված ոչ մի աղյուսակ չի պահանջվում: Սրա վերաբերյալ տեղեկատվություն կարելի է գտնել ստորև՝ 9-րդ ենթաբաժնում:

Գլուխ 3-ի 2-րդ ենթաբաժնում օրինակներով ներկայացված է, թե ինչպես է պետք լրացնել Աղյուսակներ 1Ա-ն, 2Ա-ն և 3Ա-ն:

4. Նշյալ ստանդարտ աղյուսակների նպատակը

Մի խումբ ստանդարտ աղյուսակների /և գործընթացների/ նպատակն է ապահովել՝

- ✓ ոչ համապարփակության տարբեր հնարավոր տեսակների հստակ սահմանումը և ճանաչումը;
- ✓ ոչ համապարփակության բոլոր հնարավոր տեսակների համակարգված ուսումնասիրությունը;
- ✓ համապարփակության կառավարման ստանդարտացված տարանջատումը (օր. ըստ ոչ համապարփակության տեսակի, NACE խմբի կամ ինստիտուցիոնալ սեկտորի/ոլորտի/);
- ✓ երկրների կողմից իրականացված համապարփակության կառավարման ներկայացումը բացարձակ թվերով, սակայն, նաև ՀՆԱ-ի նկատմամբ տոկոսային հարաբերությամբ;
- ✓ բոլոր երկրների կողմից նույն տվյալների և միևնույն ընդգրկունության ապահովումը;
- ✓ ընդհանուր, տարբեր երկրների կտրվածքով տվյալների հնարավորինս համեմատելիությունը:

5. Օգտագործված տերմինները (տես նշյալ ուղեցույցի Հավելված Բ)

Ուղեցույցում ներկայացվող հասկացություններն ու մոտեցումները խորությամբ հասկանալու և դրանց հավանություն տալու համար, առաջին հերթին անհրաժեշտ է ծանոթանալ որոշ տերմինների: Ուղեցույցում տեղ են գտել մի շարք տերմիններ, ինչպես օրինակ՝ համապարփակություն և ոչ համապարփակություն, արտադրողներ, ձեռնարկություններ, իրավաբանական անձ, ձեռներեց, ձեռնարկատիրություն, սեփական սպառման նպատակով արտադրողներ, *գրանցված կամ չգրանցված ձեռնարկություններ և այլն*: Ընդունված տերմինները ներկայացնելու նպատակով (մասնավորապես, երբ այդ տերմիններին այլևս մեկ այլ փաստաթղթում չէք հանդիպի. օր. ESA95-ում կամ SNA93-ում), **Հավելված Բ-ում** ներկայացված է տերմինների ընդգրկուն բառարան:

6. Ոչ համապարփակության տեսակները: Թողարկային /թողարկման վրա հիմնված/ մոտեցում (տես նշյալ Ուղեցույցի Հավելված Գ)

Ոչ համապարփակության տարբեր տեսակների սահմանումը ՀԱՄ մեթոդաբանության առանցքային մասն է կազմում: Նշյալ բաժնում մեծ տեղ է հատկացվում ոչ համապարփակության տեսակներին: Սրա վերաբերյալ ամբողջական տեղեկատվություն կարելի է գտնել **Հավելված Գ**-ում:

Համապարփակության ամբողջական և համակարգված գնահատման նպատակով, առաջին հերթին, հարկավոր է մշակել արտադրողներին՝ ըստ հնարավոր ոչ համապարփակության դասակարգելու և բաժանելու սկզբունքները: Բաժանումը իրականացվում է ոչ համապարփակության տեսակների ստանդարտ խմբի հիման վրա: Տեսակները մակնշված են N1-ից N7-ը ներկայացված են ստորև՝ **Պատկեր 1**-ում:

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ՀՆԱ-ի հաշվարկման ժամանակ երկրների կողմից ամենից հաճախ կիրառվում է թողարկային /թողարկման վրա հիմնված/ մոտեցումը, տրամաբանական է դասակարգել և տարանջատել ոչ համապարփակության տեսակները հիմք ընդունելով թողարկային մոտեցման ժամանակ արտադրողների վերաբերյալ տեղեկատվությունը և այն աղբյուրները, որոնցից դրանք ստացվում են (այն է, հետազոտությունները կամ ձեռնարկություններից վարչական ստացվող ձևերը /տեղեկատվություններ/): Նկատի պետք է առնել, որ ձեռնարկությունները դիտվում են որպես արտադրողներ, հստակեցնելու համար, որ պետք է ընդգրկվեն և հաշվի առնվեն ձեռնարկությունների բոլոր հնարավոր տեսակները՝ ներառյալ նաև նրանք, որոնց արտադրությունը նախատեսված չէ շուկայի համար :

Ապահովելու համար ոչ համապարփակության տեսակների փոխադարձ բացառումը, արտադրողները բաժանված են ըստ դասերի /կատեգորիաների/ (տես ստորև ներկայացված Պատկեր 1-ի համապատասխան վանդակները)՝ ստորև ներկայացված հատկանիշների, ներառյալ արտադրողներից տարբեր եղանակներով ստացված տվյալների հիման վրա:

- ❖ Արտադրողը վարչական ռեգիստրում գրանցված է, թե ոչ:
- ❖ Արտադրողը ընդգրկված է վիճակագրական բիզնես ռեգիստրում, թե ոչ:
- ❖ Որն է տվյալների ստացման հիմնական աղբյուրը / արտադրողների շրջանում անցկացված հետազոտությունը / վարչական տվյալները / մեկ այլ աղբյուր:
- ❖ Արտադրողը իրավաբանական անձ է / ձեռներեց / թե նրա արտադրանքը շուկայի համար չէ նախատեսված:
- ❖ Արտադրողն արձագանքում է հետազոտություններին, թե ոչ:
- ❖ Արտադրողը ճիշտ, թե սխալ տվյալներ է ներկայացնում:
- ❖ Ազգային հաշիվների համար անհրաժեշտ բոլոր տվյալներ են հավաքվում, թե ոչ:

Իրենց համակցության մեջ, նշյալ հատկանիշները հիմք են հանդիսանում ոչ համապարփակության տեսակները սահմանելիս՝ N1-N7: Եթե նայենք Պատկեր 1-ի **ձախակողմյան** հատվածին, ապա կտեսնենք, որ հնարավոր է, որ արտադրողը վիճակագրական հետազոտության տակ ընկած չլինի (կամ որևէ վարչական աղբյուրում չլինի գրանցված) քանի որ՝

- չի գրանցվել, քանի որ ընդհատակյա (**N1**) կամ անօրինական (**N2**) գործունեություն է իրականացնում; կամ
- գրանցվելու անհրաժեշտություն չունի (արտադրանքը նախատեսված չէ շուկայի համար) (**N3**); կամ
- այն իրավաբանական անձ է, սակայն հետազոտության տակ չի ընկել (**N4**); կամ
- գրանցված ձեռնարկատեր է, որը սակայն չի հետազոտվել (**N5**):

Պատկեր 1-ի **աջակողմյան** մասում տեղ են գտել այն արտադրողները, որոնք հետազոտվել են կամ որոնց վերաբերյալ կան վարչական տվյալներ: Անգամ հետազոտվելու պարագայում, հնարավոր է, որ արտադրողի վերաբերյալ ստացված տվյալները ճշգրիտ չլինեն /դրանցում անհամապատասխանություն լինի/, քանի որ՝

- արտադրողը մտածված կերպով կեղծ տվյալներ է տրամադրում (**N6**); կամ
- վիճակագրական տեսակետից տվյալների միջև անհամապատասխանություն կա (**N7**), քանի որ որոշ տվյալներ պարզապես չեն հավաքվում (**N7ա**), կամ որոշ տվյալներ ճիշտ չեն մշակվում (**N7բ**):

'áÉañ³nĩ³¹náŌÝ»ñÇ máÉañ ĩYi»ě³ĩ³Ý
 ·áñíáōÝ»áoĀŬáoÝÝ»ñĀ

Ձեռնարկությունների հետազոտության,
 թե վաղաքան եղանակով տվյալների
 ստացման միտցով

Արտադրողներ, որոնք չեն հետազոտվել կամ
որոնց վերաբերյալ վարչական տվյալներ չեն
ստացվում

Արտադրողներ, որոնք հետազոտվել են կամ որոնց վերաբերյալ կան վարչական տվյալներ

Վարչական գրանցում ստացել են, թե ոչ

**Արտադրողներ, որոնք վարչական
ռեգիստրում գրանցված չեն**

**Արտադրողներ, որոնք վարչական
ռեզիստորում գրանցված են**

**Արտադրողներ, որոնք
պարտադիր պետք է
գրանցվեն
(ընդհատակյա
արտադրություն) N1**

Արտադրողներ, որոնց
գրանցումը պարտադիր
չէ
N3

Օրինական
գրանցում չունեցող
արտադրող **N2**

Իրավաբանական
անձեթե ոչ

Գրանցված
իրավաբանական անձ, որը
վիճակագրական
վարչական ռեգիստրում
գրանցված չէ **N4**

Գրանցված ձեռնարկատեր,
որը վիճակագրական
վարչական ռեգիստրում
գրանցված չէ **N5**

տրամադրում

Արտադրողի կողմից կեղծ
տվյալների տրամադրում
N6

**Արտադրողի կողմից
ճիշտ տվյալների
տրամադրում**

~~Բոլոր անյալներն են~~

հավաքվում?

**Հարցում բոլոր
անհրաժեշտ տվյալների
վերաբերյալ**

Հարցում ոչ բոլոր
անհրաժեշտ տվյալների
վերաբերյալ **N7ա**

7. Ոչ համապարփակ մոտեցման տեսակներ: Թողարկային /թողարկման վրա հիմնված/ մոտեցում- Լրացուցիչ տեղեկատվություն

Պատկեր 1-ում ներկայացված են ոչ համապարփակության յոթ տիպերը (N1-ից N7): Մասնավորապես, Պատկեր 1-ում ցույց է տրված, թե արտադրողի հատկանիշների, ինչպես նաև վերջինիս կողմից տրամադրված տվյալների հիման վրա ինչպես են առանձնացվում ոչ համապարփակության յոթ տիպերը:

Այնուամենայնիվ, հարկավոր է Պատկեր 1-ին զուգահեռ հավելյալ տեղեկատվություն տրամադրել ոչ համապարփակության յոթ տիպերի վերաբերյալ: Այս առումով, ստորև ներկայացված Պատկեր 2-ում հավելյալ տեղեկատվություն է ներկայացված, որը ներառում է օր. թե ոչ համապարփակության կոնկրետ տիպին, սովորաբար, արտադրողի որ տիպն է համապատասխանում:

Նշյալ Ուղեցույցի Հավելված Գ-ում առավել մանրամասնված տեղեկատվություն է ներկայացված, որը հնարավոր չէր «տեղավորել» Պատկեր 2-ում:

Պատկեր 2-ը ուշադրություն է հրավիրում այն փաստի վրա, որ, թեև սկզբունքորեն N1-ից N7-ը միմյանց բացառում են, սակայն, առանձին N-տեսակներ կարող են ոչ այնքան հստակ սահմանագատված լինել, որն արդյունքում կարող է հանգեցնել որոշ ոչ համապարփակ տեսակների միջև շփոթմունքի կամ համընկնման:

Օրինակ, կարող են համընկնել N1-ը (ընդհատակյա արտադրող, որը միտումնավոր կերպով չի գրանցվել) և N6 –ը (գրանցված և հետագոտված արտադրող, որը սակայն միտումնավոր կերպով թաքցնում է կամ կեղծ տեղեկատվություն է տրամադրում իր ընդհատակյա /թաքնված/ գործունեության վերաբերյալ):

Նույն կերպ, համընկնում կարող է լինել N2-ի (անօրինական գործունեություն իրականացնող արտադրողներ) և այլ N-տեսակներ (արտադրողներ, որոնք միաժամանակ թե օրինական, և, թե անօրինական գործունեություն են իրականացնում)): N2-ի հետ կապված խնդիրը բխում է ոչ այնքան սահմանումից, որքան գնահատման ձևից:

Վիճակագրական նպատակով սահմանումները, դասակարգումները, ռեգիստրները և տվյալների մյուս աղբյուրները, որոնք գտնվում են ցանկացած ազգային վիճակագրական ծառայության տրամադրության տակ ազդում են N-տեսակները տարանջատելու վերջինիս հնարավորության վրա: Ոչ համապարփակության վեր հանման և դրանց կառավարման մեթոդները ևս միանշանակորեն ազդում են առանձին N-տեսակների գնահատման որակի վրա:

Օրինակ, տվյալ երկիրը կարող է խնդիր ունենալ կապված N4 և N5 տարբերակման հետ կապված, զուտ այն պատճառով, որ առկա տվյալները թույլ չեն տալիս ոչ համապարփակության N4 տիպը (գրանցված իրավաբանական անձինք, որոնք ընդգրկված չեն վիճակագրությունում) հստակորեն տարանջատել ոչ համապարփակության N5 տիպից (գրանցված ձեռնարկատերեր ,որոնք վիճակագրական հաշվառում չունեն) Այս երկու տիպերը իրենց բնույթով շատ նման են , և, գործնականում, N4-ի և N5-ի միջև

տարանջատումը այնքան էլ էական չէ: Առավել կարևոր է, N4-ը և N5-ը միասին ամբողջապես ընդգրկվեն: Պատկեր 2-ում ներկայացված է այս երկու տիպերի ամփոփ պատկերը: Հավելված Գ-ում ներկայացված տեղեկատվությունն անհամեմատ ծավալուն է:

Ամփոփելով ասենք, որ, թեև ըստ ոչ համապարփակության տեսակի տարանջատման նպատակն է ապահովել ամբողջական, չկրկնվող տվյալներ՝ մեր հիմնական խնդիրը ՀՆԱ-ի ճշգրիտ հաշվարկումն է: Տարանջատումով ամեն ինչ չի ավարտվում: Այսպիսով, ոչ համապարփակ բաղադրիչների կամ տարրերի տեղաբաշխումը ըստ այս կամ այն կոնկրետ N-տեսակի այնքան էլ էական նշանակություն չունի: Այս ասելով, հարկավոր է նկատի ունենալ, որ գործընթացները /ընթացակարգը/ պետք է նույնը լինեի բոլոր երկրներում՝ ինչը հնարավորություն կտա հնարավորինս համեմատելի արդյունքներ ստանալ:

Գլուխ 2-ում ներկայացված է 2000 թ.-ի կտրվածքով թողարկային մոտեցման արդյունքում ինը երկրներում ստացված տվյալների ընդհանուր պատկերը:

Ոչ համապարփակության տեսակների նկարագիրը (N1-ից N7-ը)

N1	Արտադրողը պետք է գրանցվեր (ընդհատակյա /թաքնված/ արտադրող)	➤ Արտադրողը չի գրանցվում հարկերից կամ սոցիալական վճարումներից խուսափելու նպատակով: Սրանք, սովորաբար, փոքր արտադրողներ են, որոնց շրջանառությունը չի գերազանցում այն շեմը, որից բարձր լինելու դեպքում վերջիններս պետք է հայտարարագրեն իրենց եկամուտը: ➤ N1 տեսակը չի ներառում այն արտադրողներին, որոնք չեն գրանցվում ոչ օրինական գործունեություն ծավալելու պատճառով: ➤ N1 տեսակը չի ներառում այն բոլոր ընդհատակյա/թաքնված/ գործունեությունները, որոնցից ոմանք ասոցիավում են N6-ին:
N2	Ոչ օրինական արտադրող, որը չի գրանցվում	➤ N2 –ը անդրադառնում է արտադրողների գործունեության այն տեսակներին, որոնք ոչ ամբողջապես են գրանցված: ➤ N2 –ը բացառում է գրանցված իրավաբանական անձանց կամ ձեռնարկատերերի կողմից իրականացվող այն ոչ օրինական գործունեության տեսակները, որոնք հաշվետվության մեջ ներկայացվում են /կամ կեղծվում են/ գրանցված գործունեության կողմի տակ:
N3	Արտադրողի համար գրանցվելը պարտադիր չէ	➤ Արտադրողի համար գրանցվելը պարտադիր չէ, քանի որ վերջինիս արտադրանքը շուկա չի հանվում: Որպես կանոն, սրանք այն տնային տնտեսություններն են, որոնք ներգրավված են՝ (ա) սեփական սպառման ապրանքների արտադրության կամ սեփական կայուն կապիտալի ձևավորման մեջ և (բ) շենքերի կառուցման և վերանորոգման աշխատանքներում: ➤ Արտադրողը որոշ արտադրանք է հանում շուկա, սակայն վերջինիս ծավալն այնքան փոքր է, որ ձեռնարկատիրության գրանցումը պարտադիր չէ:
N4	Գրանցված իրավաբանական անձ, որը սակայն, վիճակագրության տվյալների բազայում գրանցված չէ	➤ Իրավաբանական անձը, որը մի շարք պատճառներով կարող է վիճակագրության տվյալների բազայում ընդգրկված չլինել: Օրինակ, բիզնես ռեգիստրը հնացել է կամ տվյալները ոչ ամբողջապես են թարմացվել, դասակարգիչները (գործունեությունը, չափը, աշխարհագրական կողերը) ճիշտ չեն; իրավաբանական անձը հետազոտությունից դուրս է մնացել, քանի որ վերջինիս չափը ընդունված շեմից ցածր է, և այլն:
N5	Գրանցված ձեռնարկատերը ներկայացված չէ վիճակագրության տվյալների բազայում	➤ Գրանցված ձեռնարկատերը մի շարք պատճառներով պայմանավորված՝ կարող է վիճակագրության տվյալների բազայում ընդգրկված չլինել: Օրինակ, վարչական աղբյուրը կամ ռեգիստրը ոչ միշտ է վիճակագրական ծառայությանը տրամադրում ավարտուն, արդիական /թարմացված/ տվյալներ: ➤ Անգամ վարչական ռեգիստրի կողմից վիճակագրությանը ճշգրիտ և ամբողջական տվյալների կանոնավոր տրամադրման դեպքում, գրանցված ձեռնարկատերը կարող է մի շարք պատճառներով ընդգրկված չլինել բիզնես ռեգիստրում (պատճառները տես N4-ում):
N6	Արտադրողի կողմից սխալ /կեղծ/ տեղեկատվության	➤ Միայն կամ կեղծ տեղեկատվության ներկայացումը նշանակում է, որ արտադրողը ավելի ցածր տվյալներ է տրամադրում մաքուր թողարկման վերաբերյալ, մինչդեռ միջանկյալ սպառման տվյալները ուժանցվում են հարկերից խուսափելու (կամ կրճատելու)՝ եկամտահարկ, ավելացված արժեքի հարկ կամ

	ն տրամադրում	սոցիալական վճարումներ, խուսափելու նպատակով: ➤ Միսլ տեղեկատվությունը հաճախ ներառում է՝ երկու հաշվապահական մատյանների առկայություն, ծրարով վճարումների իրականացում, ինչը հաճախ գրանցվում է որպես միջանկյալ սպառում, առանց ստացականի կանխիկ վճարումներ, և ԱԱՀ-ից խուսափում:
N7	Վիճակագրական տվյալների պակաս /թերիություն/ (Լրացուցիչ տեղեկատվություն կարելի է գտնել Ուղեցույցի Հավելված Գ-ում)	➤ Պատկեր 1-ում N7-ը բաժանված է N7ա – տվյալներ, որոնք ամբողջական չեն, չեն հավաքվել կամ ուղղակիորեն հնարավոր չէ հավաքել և N7բ – տվյալներ, որոնք վիճակագիրների կողմից ճիշտ չեն օգտագործվել, մշակվել կամ հավաքագրվել: Այս հստակեցումը չափազանց կարևոր է, քանի որ այն թույլ է տալիս ավելի լավ հասկանալ մեծ թիվ կազմող ամենատարբեր վիճակագրական տվյալների ոչ բավարար առկայությունը: Իրականում, գործնական տեսակետից N7ա-ն և N7բ-ն ոչ միշտ է հնարավոր հեշտությամբ միմյանցից տարանջատել: ➤ Վիճակագրական տվյալների պակաս /թերիություն/ : Ստորև ներկայացված ցանկն ամբողջական չէ, սակայն, ոչ համապարփակության հետ կապված՝ հարկավոր է նշյալ խնդիրներին առավել մեծ ուշադրություն հատկացնել՝ • Ինչպես վարվել պատասխաններ չստանալու դեպքում; • Շուկայի համար արտադրողների կողմից սեփական սպառման նպատակով արտադրանք • Թեյավճարներ; • Բնամթերքով վճարումներ; • Երկրորդական գործունեության տեսակներ: ➤ Պարզ է, որ ոչ բոլոր վիճակագրական տվյալների անբավարար լինելն է հանգեցնում ՀՆԱ թերգնահատմանը /թերհաշվարկի/ (Այս հատվածում փորձ է արվում ուշադրություն հրավիրել այն ոլորտների վրա, որոնք կարող են հանգեցնել ՀՆԱ ոչ համապարփակության:)

8. Ոչ համապարփակության տեսակներ : Ծախսերի վրա հիմնված /ծախսային/ մոտեցում (տես՝ Գլուխ 4)

Մինչ այժմ մենք անդրադարձել ենք ՀԱՄ-ին ՀՆԱ-ի նկատմամբ թողարկային մոտեցման տեսանկյունից: Այս և հաջորդ բաժնում մենք շատ հակիրճ կանդադատանք ՀԱՄ-ին ծախսերի և եկամուտների վրա հիմնված մոտեցումների առումով:

N1-ից N7 տեսակի բաժանումը իրականացվել է թողարկային մոտեցման հիման վրա հաշվարկներ կատարելու նպատակով: Այն հիմնականում իրականացվում է արտադրողների վերաբերյալ եղած տվյալների հիման վրա (ձեռնարկություններ և ձեռնարկատերեր), որոնք ստացվում են հետազոտությունների արդյունքում կամ տարբեր վարչական աղբյուրներից: Ուստի, ոչ համապարփակության տեսակները առանձնացվում են ըստ արտադրողների տեսակների:

Արտադրողների հետազոտություններից N1-ից N7-ի վերաբերյալ հիմնական տվյալները ստանալուց հետո, դրանք կարող են օգտագործվել նաև ըստ ծախսերի վերլուծություններ իրականացնելիս համար (այսինքն, նույն աղբյուրներն են, ինչ թողարկային մոտեցման ժամանակ): Բացառությամբ մասնավոր տնային տնտեսությունների սպառումից և հնարավոր արտահանումից կամ ներկրումից, ծախսերի մնացյալ բաղադրիչները կարելի է ստանալ նույն աղբյուրներից, որոնցից ստացվում են համախառն թողարկման և միջանկյալ սպառման վերաբերյալ տվյալները: Սա ապահովում է ծախսերի և թողարկման վրա հիմնված մոտեցումների կառավարման հետևողականությունը:

Այն դեպքերում, երբ ծախսային բաղադրիչի ստացման աղբյուրները տարբեր են, այնքան էլ հստակ չէ, թե որոնք պետք է դիտարկել որպես հիմնական տվյալներ, իսկ որոնք՝ ճշգրտում /հարմարեցում/: Այսպիսով, որոշ դեպքերում, խորհուրդ է տրվում ծախսային մոտեցման պարագայում ոչ համապարփակության ճշգրտումը ներկայացնել N7-ի ներքո:

Օրինակ, մասնավոր տնային տնտեսությունների սպառման հետ կապված՝ տարբեր ապրանքների դեպքում, տարբեր աղբյուրներ են օգտագործվում, ինչը դժվարացնում է գտնելը, թե ինչն է ոչ համապարփակության պատճառը: Մոտեցումներից մեկն է հիմնական աղբյուրի առանձնացումը և մնացյալ աղբյուրների սահմանումը, որոնք կարող են կիրառվել համապարփակության կառավարման նպատակով: Մեկ այլ մոտեցում է, յուրաքանչյուր ապրանքատեսակի համար առանձին աղբյուրի առանձնացումը և ընդգծումը, որ ցանկացած այլ աղբյուրից օգտվելիս պետք է կատարվի համապարփակության ճշգրտում:

ՀԱՄ ծախսային մոտեցման գործնական օրինակ է ներկայացված **Գլուխ 4-ում**: Այս բաժնում ներկայացված են 2002 թ.-ին Չեխիայում իրականացված համապարփակության կառավարման օրինակներ:

9. Ոչ համապարփակության տեսակներ: Եկամուտի վրա հիմնված մոտեցում (տես՝ Գլուխ 4)

Ելնելով այն հանգամանքից, որ եկամուտի վրա հիմնված մոտեցման և թողարկային մոտեցման ժամանակ տվյալները վերցվում են միևնույն աղբյուրներից՝ ուստի, նույն N1-ից N7 տեսակներն են առանձնացվում: Սակայն, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ երկրները հազվադեպ են եկամուտի վրա հիմնված անկախ ՀՆԱ հաշվարկ կատարում ոչ համապարփակությունը գնահատելու համար լրացուցիչ տվյալներ որոնելու կարիք չի զգացվում: Թեև Եվրոստատի կողմից 2-րդ համապարփակության ծրագրի շրջանակներում՝ եկամուտի վրա հիմնված մոտեցման կիրառման դեպքում համապարփակության ճշգրտում չի պահանջվում, այնուամենայնիվ, անդամ պետությունները բաշխում են իրենց համապարփակության ճշգրտումը ըստ եկամի համապատասխան բաղադրիչների: **Գլուխ 4-ում** ներկայացված են 2002թ. Չեխիայի արդյունքները:

10. Ոչ համապարփակության վեր հանման և կառավարման մեթոդները (Տես հավելված Ե)

Ոչ համապարփակության տեսակները (N1-ից N7) արդեն իսկ սահմանվել և նկարագրվել են մեր կողմից: Այս տեսակներից յուրաքանչյուրի համար Ուղեցույցի Գ բաժնում ներկայացված են ոչ համապարփակության վեր հանման /բացահայտման/ մեթոդները և համապարփակության կառավարման եղանակները:

Մի շարք այլ մեթոդների թվում, առանձնացվել են աշխատանքի ներդրման մեթոդը, ապրանքաշրջանառության մեթոդը, հատուկ հետազոտությունները և ֆիսկալ կամ աուդիտի արդյունքում ստացված այլ տվյալների օգտագործումը: Ուղեցույցի **Հավելված Ե-ում** ամփոփ ներկայացված են կիրառվող մեթոդներից մի քանիսը:

Գլուխ 3-ի 3-րդ ենթաբաժինը ներկայացնում է ինը երկրների կողմից՝ 2000թ.-ին իրենց համապարփակության կառավարման նպատակով կիրառված տարբեր մեթոդների վերլուծությունը: Գլուխ 3-ի 4-րդ ենթաբաժնում նկարագրվում են Չեխիայի վիժակագրական ծառայության կողմից ոչ համապարփակության յուրաքանչյուր տիպի գնահատման համար (N1-ից N7) 2000թ.-ին կիրառված տարբեր աղբյուրները և մեթոդները:

ԳԼՈՒԽ 2

**ՈՉ ՀԱՄԱՊԱՐՓԱԿՈՒԹՅԱՆ ՃՇԳՐՏՈՒՄ : ԹՈՂԱՐԿՄԱՆ ՎՐԱ
ՀԻՄՆՎԱԾ ՍՈՏԵՑՈՒՄ: ԵՄ ՆՈՐ ԱՆԴԱՄԱԳՐՎԱԾ ԵՐԿՐՆԵՐԻ
2000Թ –Ի ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ**

ԳԼՈՒԽ 2

ՀԱՄԱՊԱՐՓԱԿՈՒԹՅԱՆ ՃՇԳՐՏՈՒՄ: ԹՈՂԱՐԿԱՅԻՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄ

ԵՄ ՆՈՐ ԱՆԴԱՄԱԳՐՎԱԾ ԵՐԿՐՆԵՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

1. Ներածություն

Գլուխ 1-ում ամփոփ ներկայացվեց Համապարփակությանը աղյուսակային մոտեցման (ՀԱՄ) մեթոդաբանության ամփոփ նկարագիրը: Մասնավորապես, սահմանվեցին և նկարագրվեցին տարբեր ոչ համապարփակության տիպերը (N1-ից N7-ը), ինչպես նաև հակիրճ ներկայացվեցին այն աղյուսակները, որոնք ընդունված են ՀՆԱ թողարկային և ծախսային մոտեցումների համար:

Նշյալ բաժնում ներկայացվում են ԵՄ ինը նոր անդամակցած երկրների կողմից կիրառված աղյուսակային մոտեցման արդյունքները²: Ստորև ներկայացվող արդյունքները հիմնականում վերաբերում են ՀՆԱ թողարկային մոտեցման կիրառման դեպքում՝ համապարփակության կառավարմանը: Ներկայացված են 2000թ.-ի արդյունքները, որոնց հաշվարկն իրականացվել է 2003թ.-ին:

Ինչպես նշել ենք Գլուխ 1-ում՝ ՀԱՄ-ը ենթադրում է երեք “ստանդարտ աղյուսակների” լրացում՝

- Աղյուսակ 1Ա Ոչ համապարփակության տարրեր: Թողարկային մոտեցում
- Աղյուսակ 2Ա Ոչ համապարփակության ճշգրտում: Թողարկային մոտեցում
- Աղյուսակ 3Ա Կառավարման ամփոփ ներկայացում: Թողարկային մոտեցում

Այս բաժնում կանդրադառնանք Աղյուսակ 3Ա –ին քանի որ այս աղյուսակը ամփոփ կերպով ներկայացնում է կառավարման արդյունքները: Առավել մանրամասն տեղեկատվություն վերոնշյալ աղյուսակների լրացման վերաբերյալ կարելի է գտնել Գլուխ 3-ում:

2. Համապարփակության ճշգրտում: Չեխիայի փորձի պատկերավոր ներկայացում

Մինչ ԵՄ նոր անդամակցած ինը երկրների արդյունքները ներկայացնելը, օգտակար կլինի կանգա առնել կոնկրետ մեկ երկրի օրինակի վրա՝ Չեխիայի, որը ներկայացված է Աղյուսակ 3Ա-ում: Այս նպատակով ստորև ներկայացնում ենք համապարփակության ճշգրտումը համախառն ավելացված արժեքի նկատմամբ:

Համապարփակության ճշգրտումը Աղյուսակ 3Ա -ում բաշխված է ըստ՝

- ոչ համապարփակության տեսակի (N1-ից N7-ը)
- ինստիտուցիոնալ սեկտորի (այն է՝ ոչ ֆինանսական կորպորացիաներ /ընկերություններ/, կառավարություն, տնային տնտեսություններ և տնային տնտեսություններին սպասարկող շահույթ չհետապնդող հաստատություններ)

² Չեխիա, Էստոնիա, Հունգարիա, Լատվիա, Լիտվա, Մալթա, Լեհաստան, Սլովակիա և Սլովենիա:

- տնտեսական գործունեության տիպը (NACE վերանայված տարբերակ; Գլուխ 1)

Աղյուսակ 3Ա-ում տեղ գտած բացարձակ թվերից որոշը ներկայացված են նաև տոկոսային արտահայտությամբ: Օրինակ, համապարփական ճշգրտումը ներկայացված ՀՆԱ տոկոսային արտահայտությամբ:

**ՀԱՄԱԽԱՌՆ ԱՎԵԼԱՑՎԱԾ ԱՐԺԵՔԻ /ՀԱԱ –Ի/ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ՀԱՄԱՊԱՐՓԱԿՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ
ԱՄՓՈՓ ՊԱՏԿԵՐ: ՀՆԱ ԹՈՂԱՐԿԱՅԻՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄ**

Չեխիայի արդյունքները 2000թ.-ի կտրվածքով – մլն. չեխական կրոնով արտահայտված

Սեկտորներ/ NACE խմբեր	Աղյուսակ 3Ա. ՀԱՍ կառավարման ամփոփ նկարագիր:	Թողարկային մոնեցում Ընդամենը
-----------------------	---	---------------------------------

Ավեացված արժեք

2000 հղման տարի

Ոչ համապարփակության տիպի կառավարում t

3. Ընդհանուր համապարփակության ճշգրտում ՀՆԱ-ի նկատմամբ

Առաջին հերթին ուշադրություն է հատկացվում ընդհանուր կառավարմանը՝ ներառյալ որ համապարփակության բոլոր տիպերը, տնտեսական գործունեության բոլոր տեսակները և ինստիտուցիոնալ ոլորտները: Աղյուսակ 3Ա-ից, որը ներկայացված է վերևում, երևում է, որ Չեխիայի հանրապետության համար համապարփակության կառավարման արդյունքում 2000թ.-ի կտրվածքով ՀՆԱ-ին ավելացվել է 9.4%:

Ստորև ներկայացվող աղյուսակում ԵՄ անդամակցած նոր երկրների 2000թ.-ի տվյալներն են՝ ներառյալ Չեխիայի հանրապետությունը: Հարկավոր է նշել նաև, որ որոշ երկրների վերաբերյալ ներկայացվող տվյալները արդեն վերանայվել են: Ավելի ուշ ներկայացվող ՀՆԱ հրատարակված տվյալներում համապարփակության կառավարման տվյալները կարող են ոչ էականորեն տարբերվել ստորև ներկայացվող տվյալներից:

Ընդհանուր համապարփակության ճշգրտում ինը ԵՄ նոր անդամակցած երկրներից յուրաքանչյուրում, 2000թ.

	Ա»ԷԸՅՍ Ը ՆՅՄՆՅՁ» ԻձՕՁՍՁ ՕՄ	¾ԵԻՁՄԸ ³	ԷՅԻԸ³	ԷԸԻ³	ՕՅԷԱ³	ԸձՕՄ-ՅՆ Ը³	Է»Ն³ ԵԻՅ	ԵԷձԻՅԸ³	ԵԷձԻ»Մ Ը³	ՕԸԸԸՄ Ա %
%	9.4	11.2	15.1	18.9	5.8	11.9	14.7	14.8	6.2	12.0

Ընդհանուր առմամբ 9 երկիր, (չկշռված) միջին ճշգրտումը ՀՆԱ-ի նկատմամբ $\frac{1}{2}$ ՍձՕՍ չ12%: ԱՅԻՆՅՁՕՆ ճշգրտումը առանձին երկրների կտրվածքով տարբեր է: Դրանք արտահայտում են այն տարբերությունները, որոնք առկա են տարբեր երկրների միջև՝ իրավական, վարչական, վիճակագրական ենթակառուցվածքների³ առումով, ինչպես նաև կիրառված համապարփակության կառավարման գնահատման մեթոդների տարբերությունների արդյունք են:

4. Բաշխումը ըստ ոչ համապարփակության տեսակի (N1-ից N7)

³ “իրավական, վարչական և կառուցվածքային” տերմինը վերաբերում է բիզնես գրանցման պարտավորվածությանը, շեմերին, ընթացակարգերին, ինչպես նաև առանձին երկրներում տարբեր աղբյուրների առկայությանը և տվյալների բազմազանությանը: Մասնավորապես, տերմինը ներառում է՝ (ա) իրավական/վարչական/վիճակագրական պահանջները և բիզնեսի գրանցման ընթացակարգերին; (բ) ռեգիստրի թարմացման հաճախականությանը, արդիականությանը և ճշգրտությանը; (գ) տնտեսական գործունեության և չափերի վերաբերյալ ամբողջական տվյալների առկայությանը; և (դ) տարբեր աղբյուրներից ստացված տվյալների բազմազանությանը (ներառյալ, ֆիսկալ մարմիններից ստացված տվյալները) որոնք խաչաձև ստուգման են ենթարկվում և ազգային հաշիվների նպատակով գնահատվում:

Չեխիայի հանրապետությունում N1-ից N7 տիպերի հարաբերական կարևորությունը կարելի է տեսնել Աղյուսակ 3Ա-ում: Չեխիայի համար ոչ համապարփակության յուրաքանչյուր տիպի համար տոկոսները հետևյալն են՝

- Արտադրողի կողմից սխալ կամ կեղծ տվյալների հաղորդման (N6) մասնաբաժինը ընդհանուր կառավարման մեջ կազմում է 47%;
- Վիճակագրության մեջ չընդգրկված գրանցված իրավաբանական անձանց (N4) մասնաբաժինը 16% է;
- Ընթացակարգերի, որոնց գրանցումը պարտադիր չէ (N3) մասնաբաժինը կազմում է 13%;
- Գրանցված ձեռնարկատերերի, որոնք ներառված չեն վիճակագրության մեջ (N5) մասնաբաժինը կազմում է 11%;
- Վիճակագրական շեղումների մասնաբաժինը (N7) կազմում է 6%;
- Ընդհատակյա գործունեություն ծավալելու պատճառով միտումնավոր չգրանցվողների մասնաբաժինը (N1) կազմում է 5%;
- Ոչ օրինական գործունեություն ծավալելու պատճառով միտումնավոր չգրանցվողների (N2) մասնաբաժինը կազմում է 2%:

Ստորև ներկայացվող աղյուսակում բերված են Չեխիայի տվյալները բոլոր երկրների ընդհանուր միջին տվյալների հետ միասին:

Համապարփակության ճշգրտում N1-ից N7 տեսակների հարաբերական կարևորությունը տոկոսային արտահատությամբ

Ոչ համապարփակության տեսակ:	N1	N2	N3	N4	N5	N6	N7	Ընդհանուր
Չեխիայի հանրապետություն (%)	5.1	2.4	13.2	16.3	10.6	46.8	5.6	100.0
Ինը երկրները միասին (%)	15.5	6.4	7.9	7.5	5.8	48.6	8.2	100.0

4.1 “Սխալ կամ կեղծ” տեղեկատվության տրամադրումը (N6) կազմում է ոչ համապարփակության կառավարման մոտավորապես կեսը Հատկապես աչքի է ընկնում N6 տիպի կարևորությունը: **արտադրողների կողմից սխալ/ կեղծ տեղեկատվության տրամադրումը**⁴. Չեխիայում N6-ը կազմում, ՝ ՀՆԱ ընդհանուր կառավարման 47%-ը: Այն կարելի է համեմատել ընդհանուր 49% -ի հետ, որը միջինն է բոլոր ինը երկրների համար: Թեև N6-ի հարաբերական կարևորությունը տարբեր երկրներում տարբեր է, սխալ տեղեկատվության տրամադրումը արտադրողների կողմից ինը երկրներից ութում համապարփակության կառավարման ամենահիմնական պատճառն է հանդիսանում:

4.2 Երկրների կողմից սխալ տեղեկատվություն տրամադրելուն ուղղված աշխատանքները

⁴ “կեղծ կամ սխալ” տվյալների տրամադրումը (N6) կարող է լինել տարբեր պատճառներով: Սակայն, այն հիմնականում միտումնավոր է արվում համախառն թողարկման վերաբերյալ տվյալները նվազեցնելու և միջանկյալ սպառման վերաբերյալ տվյալները ավելի մեծ ցույց տալու համար: Մինչ համապարփակության ճշգրտումը ՀԹ դեպքում դրական է, իսկ ՄՄ դեպքում՝ բացասական, ուստի, ազդեցությունը ՀԱԱ-ի վրա ավելի մեծ է, քան մյուս N-տիպերի դեպքում (որտեղ ՀԹ և ՄՄ տվյալները թերեկայացված են):

ԵՄ նոր անդամակցող երկրների համար արտադրողների կողմից սխալ կամ կեղծ տեղեկատվություն տրամադրելու արդյունքում համապարփակության կառավարման անհրաժեշտությամբ պայմանավորված՝ վերջիններս փորձում են գտնել և օգտվել նոր ֆինկալ կամ աուդիտային աղբյուրներից: Ֆինկալ մարմինների կողմից հարկերի աուդիտի արդյունքում ստացված երկայացուցչական, ամբողջական կամ օգտագործելի տվյալների բացակայության պարագայում՝ երկրները փորձել են ելք գտնել սխալի աստիճանը որոշելու համար: Այս նպատակով, պրոֆեսիոնալ խմբեր և համապատասխան փորձ ունեցող գործակալներ են ընտրվել և հրահանգավորվել, ինչպես նաև, կազմվել են հատուկ հարցաշարեր, որոնց օգնությամբ պետք է տվյալներ հավաքվեն սխալ ներկայացված /թաքցված/ եկամուտների և ծախսերի վերաբերյալ:

4.3 N1-ից N7 տիպերի հարաբերական կարևորությունը ըստ երկրների

Ընդհանուր առմամբ, N1-ից N7 տիպերի կարևորությունը տարբեր երկրների համար էականորեն տարբեր է: Այս առումով, չկա որևէ ստանդարտ կադապար: Ինչպես արդեն նշել ենք, սա բոլորովին էլ զարմանալի չէ: Կարելի էր ակնկալել N1-ից N7 տիպերի կարևորության աստիճանի հետ կապված նման իրավիճակ՝ հաշվի առնելով այն տարբերությունները, որոնք առկա են այդ երկրների միջև՝ պայմանավորված իրավական, վարչական և վիճակագրական ենթակառուցվածքների տարբերություններով:

5. Ընդհանուր համապարփակության կառավարման բաշխումը ըստ ինստիտուցիոնալ / սեկտորների / ոլորտների

Համապարփակության ճշգրտումը գերակշռում է երկու սեկտորներում՝ տնային տնտեսություններ և ոչ ֆինանսական կորպորացիաներ /ընկերություններ: Չեխիայի պարագայում դա ևս այդպես է (տես Աղյուսակ 3Ա, որը ներկայացված է վերևում): Սովորաբար ճշգրտումն ավելի ,եծ է տնային տնտեսությունների քան ոչ ֆինանսական սեկտորում: Համապարփակության կառավարման ավելի փոքր է այլ սեկտորների պարագայում: Սա պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ պետական սեկտորի /կառավարության/ և ֆինանսական ընկերությունների կողմից տրամադրված տվյալները սովորաբար ավելի ճշգրիտ են և ամբողջական: Համապարփակության կառավարման անհրաժեշտությունը մեծ է շահույթ չհետապնդող հաստատությունների պարագայում, սակայն, այս սեկտորի մասնաբաժինը ընդհանուր ՀՆԱ-ում շատ փոքր է:

Հաջորդ աղյուսակում ներկայացված են Չեխիայի համար տվյալները տոկոսային հարաբերությամբ, ինչպես նաև 2000թ.-ի տվյալները յոթ երկրների համար (Մալթայի և Սլովակիայի տվյալները ամբողջական չեն):

Համապարփակության ճշգրտում: $\hat{\tau}^3\tilde{\mu}\gg\tilde{n}$ $\zeta Y\tilde{e}\tilde{i}\zeta\tilde{a}\tilde{o}\tilde{o}\zeta\tilde{a}\tilde{Y}^3\tilde{E}$ $\tilde{e}\gg\tilde{l}\tilde{i}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{Y}\gg\tilde{n}\zeta$ $\tilde{N}^3\tilde{n}^3\mu\gg\tilde{n}^3\tilde{l}^3\tilde{Y}$ $\tilde{l}^3\tilde{n}^3\tilde{a}\tilde{n}\tilde{a}\tilde{o}\tilde{A}\tilde{U}\tilde{a}\tilde{o}\tilde{Y}\tilde{A}$ (%)

$\hat{\tau}^3\tilde{\mu}\tilde{E}\tilde{a}\tilde{o}\tilde{U}$ $\zeta Y\tilde{e}\tilde{i}\zeta\tilde{a}\tilde{o}\tilde{o}\zeta\tilde{a}\tilde{Y}^3\tilde{E}$ $\tilde{e}\gg\tilde{l}\tilde{i}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{Y}\gg\tilde{n}\zeta$	$\tilde{a}\tilde{a}$ $\tilde{y}\zeta\tilde{Y}^3\tilde{Y}\tilde{e}\tilde{o}\tilde{l}^3\tilde{Y}$ $\tilde{l}\tilde{i}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{o}\tilde{o}\zeta\tilde{Y}$ $\gg\tilde{n}$	$\tilde{u}\zeta\tilde{Y}^3\tilde{Y}\tilde{e}\tilde{o}\tilde{l}^3\tilde{Y}$ $\tilde{l}\tilde{i}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{a}\tilde{n}\tilde{o}\tilde{o}\zeta\tilde{Y}$ $\gg\tilde{n}$	$\tilde{l}^3\tilde{e}\tilde{o}\tilde{l}^3\tilde{n}\tilde{a}\tilde{o}\tilde{A}\tilde{U}$ $\tilde{a}\tilde{o}\tilde{Y}$	$\tilde{l}^3\tilde{Y}^3\tilde{U}\zeta\tilde{Y}$ $\tilde{l}^3\tilde{Y}^3\gg\tilde{e}\tilde{a}\tilde{o}$ $\tilde{A}\tilde{U}\tilde{a}\tilde{o}\tilde{Y}\tilde{Y}$ $\gg\tilde{n}$	$\tilde{P}^3\tilde{N}\tilde{a}\tilde{o}\tilde{U}\tilde{A}$ $\tilde{a}\tilde{N}\gg\tilde{l}^3\tilde{a}\tilde{Y}^3\tilde{a}$ $\tilde{O}$ $\tilde{N}^3\tilde{e}\tilde{i}\tilde{l}^3\tilde{i}\tilde{a}\tilde{o}\tilde{A}$ $\tilde{U}\tilde{a}\tilde{o}\tilde{Y}\tilde{Y}\gg\tilde{n}$	$\tilde{A}\tilde{Y}^3\tilde{N}^3$ $\tilde{Y}\tilde{a}\tilde{o}\tilde{n}$ $\tilde{A}$
$\tilde{a}\gg\tilde{E}\zeta^3\tilde{U}\zeta$ $\tilde{N}^3\tilde{Y}\tilde{n}^3\tilde{a}\gg\tilde{l}\tilde{i}\tilde{a}\tilde{o}\tilde{A}\tilde{U}\tilde{a}\tilde{o}\tilde{Y}$ (%)	39.4	0.1	1.6	58.9	-	100.0
$\tilde{U}\tilde{a}\tilde{A}$ $\gg\tilde{n}\tilde{l}\tilde{i}\tilde{n}\tilde{Y}\gg\tilde{n}$ (%)	42.4	0.1	0.5	56.6	0.4	100.0

6. Համապարփակության կառավարման բաշխումը ըստ տնտեսական գործունեության տեսակի

Աղյուսակ 3Ա-ում երևում է, որ Չեխիայի հանրապետությունում համապարփակության ճշգրտումներն իրականացվել են NACE –ի G ենթաբաժնում (Մեծածախ և մանրածախ առևտուր, ավտոմեքենաների և մոտոցիկլետների վերանորոգում, անձնական և կենցաղային իրերի վերանորոգում): Ինը երկրների դեպքում էլ մեծ ճշգրտումներ են կատարվել NACE G-ում:

Աղյուսակ 3Ա-ում ներկայացված Չեխիայի տվյալները ցույց են տալիս նաև, որ ճշգրտումները մեծ են նաև NACE D (Արտադրություն) NACE F (Շինարարություն), NACE K (Անշարժ գույք, վարձակալական և բիզնես ծառայություններ), NACE O (Այլ համայնքային, սոցիալական և անձնական ծառայությունների մատուցում) և NACE I (Տրանսպորտ, պահեստավորում և հաղորդակցություն): Ինչպես կարելի է տեսնել հաջորդ աղյուսակում, այս գործունեության տեսակները ևս առանձնանում են վերոնշյալ ինը երկրներում:

Համապարփակության ճշգրտում: տնտեսական տարբեր գործունեության տեսակների հարաբերական կարևորությունը (%) -ով

NACE սեկտոր:	G	D	F	K	H	O	I	Այլ	Ընդհանուր
Չեխիայի հանրապետություն (%)	22.2	15.3	13.7	13.5	7.5	6.4	6.1	15.3	100%
9 երկրների միջինը (%)	26.3	12.6	12.8	13.0	7.3	8.4	7.8	11.7	100%

Տարբեր երկրներում տնտեսական գործունեության տեսակների բաշխումը տարբեր է: Չեխիայի տվյալները մի փոքր տարբերվում են չեխերի միջինից:

7. Ամփոփիչ աղյուսակ: ճշգրտումը ըստ տեսակի, տնտեսական գործունեության և սեկտորի

Ստորև ներկայացվող աղյուսակում կատարվում է 9 երկրների կողմից իրականացված ճշգրտումների վերլուծություն: Դատարկ վանդակների առկայությունը կանխատեսելի էր: Օրինակ, N1-ը և N3-ը վերաբերում են տնային տնտեսություններին, ուստի չէր կարելի ակնկալել դրանց ճշգրտումը այլ սեկտորների միջոցով:

Ինստիտուցիոնալ սեկտորներ և NACE դասակարգում	Ոչ համապարփակության տիպեր						
	N1	N2	N3	N4	N5	N6	N7
Ոչ ֆինանսական ընկերություններ		X		X	X	X	X
Ֆինանսական ընկերություններ					X	X	X
Պետական					X	X	X
Տնային տնտեսություններ	X	X	X	X	X	X	X
ՏՆՏԱՐԴ Ս				X	X		X
NACE A	X		X		X	X	X
NACE B	X			X	X	X	X
NACE C	X				X	X	X
NACE D	X	X			X	X	X
NACE E					X	X	X
NACE F	X		X		X	X	X
NACE G	X	X	X	X	X	X	X
NACE H	X		X		X	X	X
NACE I	X	X		X	X	X	X
NACE J	X				X	X	X
NACE K	X	X	X	X	X	X	X
NACE L					X	X	X
NACE M	X			X	X	X	X
NACE N	X			X	X	X	X
NACE O	X	X	X	X	X	X	X
NACE P	X	X	X		X		

ԳԼՈՒԽ 3

**ՀԱՄԱՊԱՐՓԱԿՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ: ԹՈՂԱՐԿԱՅԻՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄ: ԱՂՅՈՒՍԱԿՆԵՐԻ
ՍՏԵՂԾՈՒՄԸ և ԿԻՐԱՌՎՈՂ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ**

ԳԼՈՒԽ 3

Համապարփակության ճշգրտում: Թողարկման վրա հիմնված /թողարկային/ մոտեցում

Աղյուսակի լրացումը և կիրառվող մեթոդները

1. Ներածություն

ԳԼՈՒԽ 2-ում ներկայացված է 2000թ.-ի կտրվածքով ՀՆԱ թողարկային մոտեցման համապարփակության ճշգրտման/կառավարման ընդհանուր պատկերը 9 երկրների տվյալների հիման վրա: Այս գլխում կանոնադաշտնաք հետևյալ գործնական խնդիրներին՝

- ❖ Գործնականում ինչպես են կազմվում աղյուսակներ 1Ա-ն, 2Ա-ն և 3Ա-ն:
- ❖ Համապարփակության կառավարման գնահատման մեթոդները:

Աղյուսակ 1Ա-ն և 3Ա –ն լրացնելու օրինակներ (Բաժին 2)

Նշյալ ուղեցույցում ներկայացվող 9-ը երկրները նախորդ երկու առիթով կիրառել են Համապարփակության աղյուսակային մոտեցումը (ՀՄՄ) և, բնականաբար, ծանոթ են այդ աղյուսակները լրացնելու կարգին: Խթանելու համար վերոնշյալ աղյուսակների օգտագործումը այլ երկրներում ևս՝ Բաժին 2-ում բերված են մի շարք պատկերավոր օրինակներ առ այն, թե ինչպես պետք է լրացվեն Աղյուսակներ 1Ա-ն, 1Բ-ն և 1Գ-ն:

Համապարփակության կառավարման /ճշգրտման/ գնահատման նպատակով կիրառվող մեթոդներ (Բաժիններ 3 և 4)

Ընդհանուր տեղեկություններ տալու նպատակով՝ այս գլխի Բաժին 3-ում ներկայացվում է ինը երկրների կողմից ոչ համապարփակության վերհանման և համապարփակության ճշգրտման /կառավարման/ տարբեր մեթոդների վերլուծությունը 2000թ.-ի համար:

Տեսնելու համար, թե գործնականում ինչպես է գնահատվում համապարփակության կառավարումը, օգտակար կլինի քննարկել կոնկրետ մեկ երկրի օրինակը: Այս նպատակով, Բաժին 4-ում նկարագրվում են Չեխիայի վիճակագրական ծառայության ողմից օգտագործված տարբեր աղբյուրներ և մեթոդներ, որոնք կիրառվել են այդ երկրում յուրաքանչյուր ոչ համապարփակության տեսակի (N1-ից N7) ճշգրտման/կառավարման նպատակով:

2000 և 2002թթ ՉՎԾ-ի կողմից իրականացված համապարփակության ճշգրտումները (Բաժիններ 5 և 6)

Ընդհանուր պատկերը ստանալու նպատակով՝ նշյալ գլխի Բաժին 5-ում ներկայացվում է ՉՎԾ-ի կողմից 2000թ-ի համար իրականացված ոչ համապարփակության բոլոր N1-ից N7 տիպերի ճշգրտումները:

Չեխիայի հանրապետությունում, Համապարփակության նկատմամբ Ադրիատիկյան մոտեցումը ընդգրկված է ՀՆԱ գնահատման տարեկան ծրագրում⁵: Ուստի, որպես ՀՆԱ մաս, ՉՎԾ-ն յուրաքանչյուր տարի համապարփակության ճշգրտում /կառավարում/ է կատարում: Հետաքրքիր է դիտարկել, թե համապարփակության կառավարումը ժամանակի ընթացքում ինչպիսի փոփոխություններ է գրանցում: Բաժին 6-ում ամփոփ կերպով ներկայացված է ՉՎԾ համապարփակության կառավարման ուղղությամբ արդյունքները 2002թ.-կտրվածքով և բացատրվում են 2000-ից 2002թ.-ը կատարված փոփոխությունները:

⁵ Մլովենիան ևս ընդգրկել է ՀԱՄ –ը իր ՀՆԱ հաշվարկման տարեկան ծրագրում:

2. 1Ա, 2Ա և 3Ա աղյուսակների լրացնելու կարգը: ՀՆԱ թողարկային մոտեցում

Գլուխ 1-ում ներկայացված են այն աղյուսակները, որոնք կիրառվում են համապարփակության աղյուսակային մոտեցման ժամանակ (ՀՄՄ):-

Աղյուսակ 1Ա Ոչ համապարփակության տարրեր: Թողարկային մոտեցում
Աղյուսակ 2Ա Համապարփակության կառավարում /ճշգրտում/: Թողարկային մոտեցում
Աղյուսակ 3Ա Ճշգրտումների ամփոփում: Թողարկային մոտեցում

Այս բաժնում քայլ առ քայլ նկարագրվում է, թե փաստացիորեն ինչպես են լրացվում աղյուսակները: Նկարագրության համար վերցված են Չեխիայի հանրապետության 2000թ. Արդյունքները:

Գործնականում, 3 աղյուսակները ընդգրկում են բոլոր ոչ համապարփակության տեսակները, տնտեսական գործունեության բոլոր տեսակները և ինստիտուցիոնալ սեկտորները: Այնուամենայնիվ, ցույց տալու համար, թե ինչպես են լրացվում Աղյուսակներ 1Ա-ն և 2Ա-ն, նպատակահարմար է սահմանափակվել տնտեսական գործունեության մեկ տեսակով:

Այս առումով, NACE դասակարգիչների G բաժինը (մեծածախ և մանրածախ առևտուր, ավտոմեքենաների, մոտոցիկլետների, վերանորոգում և անձնական և կենցաղային իրեր) իդեալական օրինակ է: Առաջին հերթին, Բաժին G-ն “կարևոր է”, քանի որ սա տնտեսական գործունեության այն տեսակն է, որի մասնաբաժինը՝ համապարփակության ճշգրտման/կառավարման առումով, ամենից մեծն է: Երկրորդ, այն նաև ներկայացուցչական է, քանի որ տնտեսական գործունեությունը ասոցիացվում է՝

- ոչ համապարփակության հիմնական տիպերի հետ;
- որոշ ինստիտուցիոնալ սեկտորների հետ;
- ճշգրտումների անհրաժեշտության վերհանման և դրանց կատարման մի շարք մեթոդների հետ:

2.1 Աղյուսակ 1Ա-ի լրացման կարգը

Ստորև ներկայացված Աղյուսակ 1Ա-ում ներկայացված է ՀԱմ աղյուսակի լրացման կարգը NACE-ի G բաժնի համար:

Աղյուսակ 1Ա-ի սյունակների բովանդակությունը հետևյալն է՝

- *Աղյուսակ 1-ը* պահանջում է թվարկել բոլոր հնարավոր ոչ համապարփակության տարրերը, ցույց տալ համապատասխան ԱՀ բաղադրիչը⁶ և բաշխումը ըստ ինստիտուցիոնալ սեկտորների, NACE խմբի և միավորի չափի: Ցանկը, որը ներկայացված է Աղյուսակ 1Ա-ում սահմանափակվում է NACE մեկ բաժնով: Ավելի պատկերավոր դարձնելու նպատակով՝ գրանցված և չգրանցված միավորները առանձնացվել են սակայն, միավորների բաշխումը ըստ չափի ցույց չի տրված: Աղյուսակ 1Ա-ն լրացնելիս՝ երկրները

⁶ Համախառն թողարկում (ՀԹ) և Միջանկյալ սպառում (ՄՍ): Համախառն ավելացված արժեքը (ՀԱԱ) հետագայում է ստացվում, Աղյուսակ 3Ա-ում:

համարյա միշտ ներկայացնում են բաշխումը ըստ միավորի չափի (օր. Մեծ, միջին, փոքր)՝ կախված առկա տվյալներից: Անշուշտ, Աղյուսակ 1Ա-ի բովանդակությունը՝ ոչ համապարպականության բաղադրիչների /տարրերի/ թվարկման առումով՝ կարող է հարմարեցվել տվյալ երկրում առկա տվյալներին:

- *Մյունակ 2* –ը կիրառվում է համապատասխան ոչ համապարփականության տիպը (N1-ից N7) առանձնացնելու նպատակով:
- *Մյունակ 3* –ը կիրառվում է ցույց տալու համար, որ համապարփականության ճշգրտման /կառավարման/ անհրաժեշտություն չկա: Նման դեպքերում նշվում է ‘1’՝ ինչպես դա ցույց է տրված ստորև ներկայացվող Աղյուսակ 1Ա-ում:
- *Մյունակ 4* –ը պահանջում է նշել ‘1’ երբ ոչ համապարփականության ճշգրտման /կատարման/ կարիք կա, սակայն, երբ համապատասխան աղբյուրներ չկան և մեթոդաբանությունը մշակված չէ:
- *Մյունակ 5* –ը նկարագրում է համապարփականության կառավարման /ճշգրտման/ վեր հանման և գնահատման մեթոդը: Աղյուսակ 1Ա-ում ներկայացվող անունները թվարկում են այն մեթոդները, որոնք ներկայացված են Բաժին 3-ում:
- *Մյունակ 6-ում* ներկայացված է իդենտիֆիկացիոն համարը, որը ապահովում է կապը Աղյուսակ 1Ա-ի և Աղյուսակ 2 Ա-ի տողերի միջև:

Աղյուսակ 1Ա-ի պատկերավոր ներկայացում - սահմանափակված է NACE -ի G բաժնով

Աղյուսակ 1 Ա Ոչ համապարփակության տարրեր: Թողարկային մոտեցում: 2000թ.						
ԱՀ բաղադրիչները ըստ ձեռնարկության սեկտորի, NACE խմբի և չափի		Ոչ համապարփակության տեսակը	Ճշգրտման մեթոդը			
Մանրամասն բաշխում՝ անդրադառնալով ոչ համապարփակության բոլոր հնարավոր տարրերին		ներմուծել առանձին տողեր ճշգրտման այլ մեթոդներով	Կարիք չկա	Կարիք կա, սակայն մշակված չէ	Անունը	Իդենտ. համար (Աղյուսակ 2Ա)
1		2	3	4	5	6
	<i>Պետական ոչ ֆինանսական ընկերություններ</i>					
GO	Բոլոր միավորները	NACE G Առևտուր	N4		Աշխատանքի ներմուծման մեթոդ	P19
IC	Բոլոր միավորները	NACE G Առևտուր	N4		Աշխատանքի ներդրման մեթոդ	P43
	<i>Մասնավոր ոչ ֆինանսական ընկերություններ</i>					
GO	Բոլոր միավորները	NACE G Առևտուր	N6		Ֆիսկալ և այլ աուդիտների տվյալներ	P75
GO	Բոլոր միավորները	NACE G Առևտուր	N7		Հետազոտություններ	P77
GO	Բոլոր միավորները՝All units	NACE G ԱռևտուրTrade	N4		Աշխատանքի ներդրման մեթոդ	P78
IC	Բոլոր միավորները	NACE G Առևտուր	N6		Ֆիսկալ և այլ աուդիտների տվյալներ	P138
IC	Բոլոր միավորները	NACE G Առևտուր	N4		Աշխատանքի ներդրման մեթոդ	P140
	<i>Foreign controlled non-financial corporations</i>					
GO	Բոլոր միավորները	NACE G Առևտուր	N7		Առկա հետազոտության տվյալներ	P192
GO	Բոլոր միավորները	NACE G Առևտուր	N4		Աշխատանքի ներդրման մեթոդ	P193
IC	Բոլոր միավորները	NACE G Առևտուր	N4		Աշխատանքի ներդրման մեթոդ	P216
	<i>Տնային տնտեսություններ</i>					
GO	Գրանցված միավորներ	NACE G Առևտուր	N4		Աշխատանքի ներդրման մեթոդ	P382
GO	Գրանցված միավորներ	NACE G Առևտուր	N5		Առկա հետազոտության տվյալներ	P383
GO	Գրանցված միավորներ	NACE G Առևտուր	N.6		հատուկ+ առկա հետազոտության տվյալներ	P384
GO	Գրանցված միավորներ	NACE G Առևտուր	N7		Առկա հետազոտության տվյալներ	P385
GO	Չգրանցված միավորներ	NACE G Առևտուր	N1		Առկա հետազոտության տվյալներ	P424
GO	Չգրանցված միավորներ	NACE G Առևտուր	N2		Վարչական տվյալներ	P425
GO	Չգրանցված միավորներ	NACE G Առևտուր		1		P444
IC	Գրանցված միավորներ	NACE G Առևտուր	N4		Աշխատանքի ներդրման մեթոդ	P472
IC	Գրանցված միավորներ	NACE G Առևտուր	N5		Փորձագետների կարծիք	P473
IC	Գրանցված միավորներ	NACE G Առևտուր	N6		հատուկ+ առկա հետազոտության տվյալներ	P474
IC	Չգրանցված միավորներ	NACE G Առևտուր	N1		Առկա հետազոտության տվյալներ	P505
IC	Չգրանցված միավորներ	NACE G Առևտուր	N2		Վարչական տվյալներ	P506
IC	Չգրանցված միավորներ	NACE G Առևտուր		1		P524

2.2 Աղյուսակ 2Ա-ի լրացման կարգը

Տողերի կարգը Աղյուսակներ 1Ա-ում և 2Ա-ում տարբեր է քանի որ Աղյուսակ 2Ա-ն կազմված է ըստ ոչ համապարփակության տեսակի (N1-ից N7): Այնուամենայնիվ, իդենտիֆիկացիոն համարը թույլ է տալիս ապահովել կապը նշյալ երկու աղյուսակների միջև:

Աղյուսակ 2Ա-ի պատկերավոր ներկայացում - սահմանափակված է NACE -ի G բաժնով

Աղյուսակ 2Ա Ոչ համապարփակության տարրեր; Թողարկային մոտեցում; 2000թ.								
Ճշգրտման Իդենտ. համար	Ոչ համապարփակու թյան տեսակը	Ճշգրտման անունը	ԱՀ բաղադրիչը	NACE կոդը / միավորների տիպը	Տվյալների աղբյուրները	Ճշգրտման բացարձակ չաձը	Հարաբերական չափը	
							Բաղադրիչի %	ՀՆԱ-ի %
0	0A	1	2	3	4	5	6	7
P424	N1	Զբաղվածության ճշգրտում աշխատ. Բայանսի հիման վրա	Համախառն թողարկում	NACE G - չգրանցված միավորներ	ԲՌ+ՀՌ	776	1,09	0,04
P505	N1	Զբաղվածության ճշգրտում աշխատ. Բայանսի հիման վրա	Միջանկյալ սպառում	NACE G - չգրանցված միավորներ	ԲՌ+ՀՌ	155	0,22	0,01
P425	N2	Թաքնված /ոչ օրինական/տնտեսություն	Համախառն թողարկում	NACE G - չգրանցված միավորներ	Հանցագործու թյունների վիճ-ն	420	0,59	0,02
P506	N2	Թաքնված /ոչ օրինական/ տնտեսություն	Միջանկյալ սպառում	NACE G - չգրանցված միավորներ	Հանցագործու թյունների վիճ-ն	84	0,12	0
P19	N4	Բիզնես ռեզիստրի թարմացում	Համախառն թողարկում	NACE G - Բոլոր միավորները	ԲՌ+ՀՌ	16	0,99	0,00
P193	N4	Բիզնես ռեզիստրի թարմացում	Համախառն թողարկում	NACE G - Բոլոր միավորները	ԲՌ+ՀՌ	8 378	11,97	0,39
P78	N4	Բիզնես ռեզիստրի թարմացում	Համախառն թողարկում	NACE G - Բոլոր միավորները	ԲՌ+ՀՌ	9 493	7,29	0,44
P382	N4	Բիզնես ռեզիստրի թարմացում	Համախառն թողարկում	NACE G - գրանցված միավորները	ԲՌ+ՀՌ	2 908	4,08	0,14
P140	N4	Բիզնես ռեզիստրի թարմացում	Միջանկյալ սպառում	NACE G - Բոլոր միավորները	ԲՌ+ՀՌ	6 354	4,88	0,3
P216	N4	Բիզնես ռեզիստրի թարմացում	Միջանկյալ սպառում	NACE G - Բոլոր միավորները	ԲՌ+ՀՌ	3 540	5,06	0,16
P43	N4	Բիզնես ռեզիստրի թարմացում	Միջանկյալ սպառում	NACE G - Բոլոր միավորները	ԲՌ+ՀՌ	72	4,47	0,00
P472	N4	Բիզնես ռեզիստրի թարմացում	Միջանկյալ սպառում	NACE G - գրանցված միավորները	ԲՌ+ՀՌ	4 319	6,06	0,2
P383	N5	Չներառված ձեռնարկատերեր	Համախառն թողարկում	NACE G - գրանցված միավորները	Եկամտահար կի վերադարձ	3 278	4,60	0,15
P473	N5	Չներառված ձեռնարկատերեր	Միջանկյալ սպառում	NACE G - գրանցված միավորները	Եկամտահար կի վերադար	656	0,92	0,03
P384	N6	Միտումնավոր ապատեղեկատվություն	Համախառն թողարկում	NACE G - գրանցված միավորները	ՀՀԱՇ+ՎՀ	13 535	19,00	0,63
P75	N6	Միտումնավոր ապատեղեկատվություն	Համախառն թողարկում	NACE G - Բոլոր միավորները	Հարկային փորձագետնե րի հետազոտ.	12 663	10,38	0,63
P138	N6	Միտումնավոր ապատեղեկատվություն	Միջանկյալ սպառում	NACE G - Բոլոր միավորները	Հարկային փորձագետնե րի հետազոտ.	-3 995	3,19	0,19
P474	N6	Միտումնավոր ապատեղեկատվություն	Միջանկյալ սպառում	NACE G - գրանցված միավորները	ՀՀԱՇ+ՎՀ	-3 034	4,26	0,14
P192	N7	Բնամթերքով վարձատրություն	Համախառն թողարկում	NACE G - Բոլոր միավորները	Տնային տնտես. հետազոտ-ն	403	0,27	0,02
P77	N7	Բնամթերքով վարձատրություն	Համախառն թողարկում	NACE G - Բոլոր միավորները	Տնային տնտես. հետազոտ-ն	443	0,34	0,02
P385	N7	Բնամթերքով վարձատրություն	Համախառն թողարկում	NACE G - գրանցված միավորները	ԱձԻ+ՎՀ 39	558	0,39	0,01

¹⁾ Աշխատուժի հետազոտություն + վիճ. հարցաթերթ

²⁾ Բիզնես ռեզիստր + Հարկատուների ռեզիստր

³⁾ Հատուկ հետազոտություն ապատեղեկատվության շուրջ + վիճ. հարցաթերթ

⁴⁾ Աշխ. ծախսերի հետազոտություն + վիճ. հարցաթերթ

Աղյուսակ 2Ա-ի բովանդակությունը հետևյալն է՝

- *Մյունակ 0* –ն ապահովում է կապը Աղյուսակներ 1Ա-ի և 2Ա-ի միջև: [*Մյունակ 0-ն* ավելացվել է պարզապես ոչ համապարփակության տեսակը ցույց տալու նպատակով: Հարմարավետության համար՝ Աղյուսակ 2Ա-ի տողերը դասավորված են ըստ ոչ համապարփակության տիպի N1 to N7:]
- *Մյունակ 1-ում* ներկայացվում է ճշգրտման /կառավարման/ անունը (օրինակ, զբաղվածության ճշգրտում, ռեզիստրի թարմացում)
- *Մյունակ 2-ում* ցույց է տրվում, թե համախառն թողարկումը, թե միջանկյալ սպառումը պետք է ճշգրտվեն /կառավարվեն/:
- *Մյունակ 3-ում* ներկայացված է համապատասխան NACE բաժինը և ներառված միավորի տեսակը:
- *Մյունակ 4-ը* հստակեցնում է այն տվյալների աղբյուրները, որոնք օգտագործվում են գնահատելու համար ոչ համապարփակության կառավարումը /ճշգրտման չափը/:
- *Մյունակ 5-ը* տալիս է ոչ համապարփակության կառավարման բացարձակ չափը:
- *Մյունակ 6-ում* ներկայացված են Մյունակ 5-ի ճշգրտումները ԱՀ բաղադրիչի հանդեպ՝ տոկոսային հարաբերությամբ:
- *Մյունակ 7-ը* ներկայացնում է Մյունակ 5-ի ճշգրտումները որպես ՀՆԱ տոկոս:

2.3 Աղյուսակներ 1Ա և 2Ա-ից ստացված տվյալների ամփոփ նկարագիր

Մինչ վերջին՝ Աղյուսակ 3Ա-ին անդրադառնալը, արժե ամփոփել NACE –ի բաժին G-ի գնահատված ոչ համապարփակության ճշգրտումներին, որոնց վրաբերյալ տվյալները ներկայացված են Աղյուսակներ 1Ա և 2Ա-ում: Ստորև ներկայացվող աղյուսակը տալիս է համապարփակության ընդհանուր ճշգրտումների ամփոփ պատկերը՝ առանձնացված ըստ N1-ից N7 տիպերի: Այն, միննույն ժամանակ, ի մի է բերում համախառն թողարկման և միջանկյալ սպառման ընդհանուր ճշգրտումները, որից հաշվարկվում է համախառն ավելացված արժեքը:

Համապարփակության ընդհանուր ճշգրտումների /կառավարման/ ամփոփ պատկերը՝ ստացված Աղյուսակներ 1Ա և 2Ա-ի հիման վրա /NACE G բաժնի համար /

NACE Բաժին Գ	Ոչ համապարփակության տիպեր							Ընդհանուր համապարփակության կառավարում
	N1	N2	N3	N4	N5	N6	N7	
ՀԹ	776	420	0	20,795	3,278	26,198	1,404	52,871
ՄՄ	155	84	0	14,285	656	-7,029	0	8,151
ՀԱԱ	621	336	0	6,510	2,622	33,227	1,404	44,720

Աղյուսակից երևում է համապարփակության կառավարման հարաբերական կարևորությունը ապատեղեկատվությունների պարագայում (N6): Մասնավորապես, ՀԹ-ի աճը ՄՄ-ի նվազման հետ համակցվելու դեպքում, ազդեցությունը ՀԱԱ-ի վրա կարող է շատ մեծ լինել: Ոչ համապարփակության մյուս տեսակները (N1-ից N5 և N7) պահանջում են այնպիսի ճշգրտումներ, որոնք սովորաբար, հանգեցնում են թե ՄՄ և, թե ՀԹ համապարփակության դրական կառավարման: Հետևաբար, ՀԱԱ-ի վրա ազդեցության մասնաբաժինը այնքան մեծ չէ, որքան ապատեղեկատվության կառավարման դեպքում:

2.4 Աղյուսակ 3Ա-ն լրացնելու կարգը

Աղյուսակ 3Ա-ն ներկայացված է ստորև: Այն հիմնված է Չեխիայի 2000թ.-ի տվյալների վրա: Համապարփակության կառավարումը բաշխված է ըստ ոչ համապարփակության տեսակի (N1-ից N7), ըստ ինստիտուցիոնալ սեկտորների և տնտեսական գործունեության տեսակի: Այս աղյուսակը ներկայացված է նաև Գլուխ 2-ում:

Աղյուսակ 3Ա-ն ամփոփում է Աղյուսակ 2Ա-ում առավել մանրամասն ներկայացված տվյալները: Մասնավորապես, Աղյուսակ 3Ա-ում համապարփակության կառավարման վերլուծությունը բացառապես կատարվում է համախառն ավելացված արժեքի վրա հիմնված: Սակայն, Աղյուսակ 3Ա-ն կարող է նույն կերպ լրացվել նաև ՀԹ-ի կամ ՄՄ-ի համար:

Աղյուսակ 3Ա: ՉԵԽԻԱՅԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ 2000թ.-ի ՀԱՄԱՐ

ՀԱՄԱԽԱՌՆ ԱՎԵԼԱՑՎԱԾ ԱՐԺԵՔԻ ՀԱՄԱՊԱՐՓԱԿՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԱՄՓՈՓ ՆԿԱՐԱԳԻՐ
(ՀԱԱ): ՀՆԱ ԹՈՂԱՐԿԱՅԻՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄ (մլն. չեխ. կրոն)

Չեխիայի հանրապետության արդյունքները 2000թ.-ի կտրվածքով (մլն. չեխ. կրոն)

Աղյուսակ 3Ա. ՀԱՍ. Կառավարման ամփոփ նկարագիր Թողարկային մոտեցում

Մեկտորներ/ NACE խմբեր								Ընդամենը	
	N1	N2	N3	N4	N5	N6	N7	Բացարձակ ՀՆԱ %	
1	2	3	4	5	6	7	8	10	11
Ոչ ֆինանսական ընկերություններ	0	0	0	31,444	0	43286	4750	79,480	3.70
ԸՆԴԱՄԱՐՈՒՄ	0	0	0	0	0	0	160	160	0.01
2000 իզման տարվա համար									
Պետական միավորներ	Ավելացված արժեք			0	0				0.15
Տնային տնտեսություններ	10349	4935	26554	1409	21350	51089	3130	118,816	5.53
ՄԱՆՏԱՐԴ	0	0	0	0	0	0	12	12	0.00
NACE A	594	0	14539	1245	978	5832	287	23,475	1.09
NACE B	0	0	0	8	2	6	3	19	0.00
NACE C	0	0	0	85	21	24	22	152	0.01
NACE D	1333	Ոչ համապատասխանության կառավարման տիպը					1210	30,692	1.44
NACE E	0	0	0	696	18	190	69	973	0.05
NACE F	4451	0	3513	340	632	18105	666	27,707	1.29
NACE G	621	336	0	6510	2622	33227	1404	44,720	2.08
NACE H	0	0	0	637	834	8265	5368	15,104	0.70
NACE I	0	0	0	8100	100	5107	500	13,800	0.65
NACE J	0	0	0	910	43	0	324	1,277	0.06
NACE K	603	0	0	9125	10812	6132	500	27,172	1.26
NACE L	0	0	0	3	54	2	34	93	0.00
NACE M	308	0	0	1159	86	231	0	1,784	
				43					

3. Համապարփակության կառավարման մեթոդների կիրառում

Ուղեցույցի Հավելված Ե-ում նկարագրվում են մի շարք մեթոդներ, որոնք թույլ են տալիս վեր հանել ոչ համապարփակության դեպքերը և մշակել համապարփակության կառավարման մեթոդներ: Այս բաժնում ներկայացվում են 2000թ հղման տարում ինը երկրների կողմից կիրառված մեթոդների արդյունքում ստացված պատկերը: Ստորև ներկայացված աղյուսակը ոչ համապարփակության յուրաքանչյուր տիպի համար կիրառվող մեթոդի վերլուծությունն է:

Համապարփակության որոշման և գնահատման մեթոդներ

?	???	???	?	???????	???? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ? ?						
					N1	N2	N3	N4	N5	N6	N7
?	??	.	?	???????	X		X	X	X	X	
?	?	??	???	???? ? ?	X		X				
?	?	??	??	???	X					X	
?	????	???	?	?? ? ?		X	X	X	X	X	X
?	?	?	???			X	X				X
?	???	???				X	X				X
?	?	??	?	?? ? ?			X				
?	???	?	?	?? ? ?					X	X	X
?	???	???	.	?	?	?	?	?		X	
?	?	?	??	?? ? ?	X		X	X		X	X
?	?	??	???	?? ? ?	X						

Օգտագործվել են ստորև ներկայացվող բազմաթիվ մեթոդներ: ոչ համապարփակության յուրաքանչյուր տեսակի համար, որոշ երկրներ երբեմն կիրառել են համակցված մեթոդներ (կամ տվյալների աղբյուրներ): Աշխատանքի ներդրման մեթոդը ոչ համապարփակության N1, N4 և N5 տիպերի դեպքում ամենից հաճախ կիրառվող մեթոդն է: Մակայն որոշ երկրներ նշյալ մեթոդը կիրառում են նաև N3 և N6 տիպերի դեպքում: Համապատասխան տվյալների բացակայության դեպքում՝ հաճախ հատուկ հետազոտություններ են անցկացվում: N2 և N7 տիպերի համար հաճախ կիրառվում է քանակ x գին մեթոդը, շեղումների վերաբերյալ տվյալները, փորձագետների կարծիքը/ գնահատականները:

4. Մեկ երկրում կիրառվող մեթոդների ներկայացում: ՀՆԱ Թողարկային մոտեցում

Այս բաժնում նկարագրված են Չեխիայի վիճակագրական ծառայության (ՉՎԾ) կողմից ոչ համապարփակության տարբեր տիպերի (N1- N7) համապարփակության կառավարման նպատակով օգտագործվող աղբյուրները և մեթոդները: Քննարկվող տվյալները համահունչ են վերնում ներկայացվող Աղյուսակ 3Ա-ի տվյալներին:

4.1 Ոչ համապարփակության տիպ N1: Արտադրողները միտումնավոր չեն գրանցվում՝ թաքնված /ընդհատակյա գործունեություն

Տիպ N1-ը սովորաբար բնորոշ է փոքր արտադրողներին, որոնք չեն գրանցվում սոցիալական նպաստներից չգրկվելու համար (օրինակ՝ քանի որ գրանցված են որպես գործազուրկ) և/ կամ հարկեր կամ սոցիալական վճարումներից խուսափելու նպատակով: Չգրանցված բիզնեսները հատկապես բնորոշ են որոշ ոլորտների՝ արհեստներ, շահագործում և վերանորոգում և շինարարական գործունեություն: Չգրանցված միավորների մեծ թիվը պայմանավորված է գործազրկության բարձր մակարդակով, ոչ արդիական օրենսդրությամբ, և փոքր բիզնեսի կարգավորման աշխատանքների

համեմատաբար ցածր արդյունավետությամբ: N1 տիպի արտադրողները գրանցված լինելու մեջ ոչ մի առավելություն չեն տեսնում և չեն ցանկանում «խաղալ ընդունված կանոններով» քանի որ նրանց հայտաբերվելու և պատժվելու ռիսկը շատ փոքր է:

2000թ.-ի Չեխիայի հաշվարկները (10349 մլն. Չեխ. կրոն) հիմնված են այն արտադրողների թվի վրա, որոնք միտումնավոր չեն գրանցվել (համեմատելով Աշխատուժի հետազոտության տվյալները այլ աղբյուրների հետ), միջանկյալ սպառման և մեկ աշխատողի հաշվով ավելացված արժեքի վերաբերյալ տվյալների հետ միասին: 2000թ.-ին. ոչ համապարփակության N1 տիպը կազմել է ՀՆԱ մոտ 0.5% -ը:

4.2 Ոչ համապարփակության N2 տիպ: Արտադրողները միտումնավոր չեն գրանցվում – ոչ օրինական գործունեություն

ԶՎԾ-ն հաշվարկներ է կատարել 4 տիպի ոչ օրինական գործունեությունների համար՝ (i) մարմնավաճառություն, (ii) գողացված ապրանքի վաճառք, (iii) թմրանյութերի արտադրություն և վաճառք և (iv) մաքսանենգություն: Երկու՝ (i) և (ii) տեսակների համար ժամանակային շարքը երկար է, ուստի միայն այս երկու գործունեության տեսակներն են ներառվել ՀՆԱ հրատարակված հաշվարկում: Այս երկու ոչ օրինական գործունեության տեսակների մասնաբաժինը ՀՆԱ –ում կազմում է 0.2% :

Մարմնավաճառություն

Հետազոտությունը հիմնված է 3 աղբյուրների վրա՝ (ա) Ներքին վերլուծությունների նախարարություն; (b) տներում կազմակերպվող մարմնավաճառության վերաբերյալ հեռախոսային հարցում; (c) հրատարակված տվյալներ “Չեխիայում մարմնավաճառության վերաբերյալ փաստերի, հաշվարկների և միտումների վերաբերյալ”: Այս աղբյուրների հիման վրա հաշվարկված է, որ տարվա կտրվածքով 6300 մարմնավաճառ օրեկան միջինում 2500 չեխ. կրոն է վաստակել, ինչը տարեկան կտրվածքով կազմում է 5749 մլն. չեխ. կրոն: Փորձագետների հաշվարկները ցույց են տալիս, որ հաճախորդների 35 %-ը Չեխիայի քաղաքացիներ են, իսկ մնացյալ 65%-ը՝ օտարերկրացիներ: Այսպիսով, 2012 մլն. չեխ. կրոնը ազգային հաշիվներում նստած է որպես տնային տնտեսությունների վերջնական սպառում իսկ 3737մլն-ը՝ որպես արտահանման ծառայություններ:

Մարմնավաճառությունն ունի իր ծախսերը (հագուստի ձեռքբերում, շապար, տաքսի և այլն): Այս միջանկյալ սպառումը հաշվարկվել է որպես մաքուր եկամուտի /վաստակի/ 20 %, կամ 1150 մլն չեխ. կրոն: Ուստի, 2000թ. կտրվածքով, մարմնավաճառությունը գնահատվել է /հաշվարկվել է/ 5749 – 1150 = 4599 մլն. չեխ. կրոն:

Գողացված ապրանքների վաճառք

Ապրանքների գողությունը բնակարաններից, խանութներից, մեքենաներից և բեռնատարներից տարածված երևույթ է: Որոշ ապրանքներ գողացվում են հետազայում միջնորդի միջոցով վերավաճառելու նպատակով: Գողությունն ինքնին արտադրական գործունեություն չէ, սակայն միջնորդի կողմից վերավաճառքը հաշվարկվում է: Ենթադրվում է, որ գողացված ապրանքների վերավաճառքի հետ կապված ֆինանսական հոսքերը արդեն իսկ մասնակիորեն արտացոլված են ազգային հաշիվներում: Կարելի է նաև ենթադրել, որ որոշ միջնորդներ այդ ապրանքները վաճառում են «օրինական» ճանապարհով: Օգտվելով հանցագործությունների վիճակագրությունից ստացված՝ մարդատար ավտոմեքենաների գողության վերաբերյալ՝ միջնորդ վաճառողների տարբերությունը հաշվարկվել է 336 մլն. չեխ. կրոն (կոպիտ հաշվարկներով գողացված մեքենաների արժեքի 10%-ը): Այլ ապրանքների վաճառքը չի հաշվարկվել, քանի որ ենթադրվում է, որ վաճառվող ապրանքների մեծ մասը արդեն իսկ անցել է օրինական բիզնես դաշտով: Սրան «նպաստում է» նաև նոր

օրենսդրությունը, որի համաձայն, երբ մարդը գնում է գողացված ապրանք, նա ինքնաբերաբար դառնում է այդ ապրանքի տերը:

Թմրանյութերի սպառում

Պահանջարկի մասով հիմնական բանաձևն է՝ $C = N \times Q_a \times P_{st}$,

որտեղ: C = վերջնական սպառման գինը
 N = սպառողների թիվը
 Q_a = սպառման ընդհանուր քանակը
 P_{st} = գները փոխոցում

Թմրանյութերի սպառման արժեքը՝ C -ն հավասար է սպառողների թվին՝ բազմապատկած սպառված թմրանյութերի միջին քանակով՝ փողոցի գնով:

Օգտագործվող տվյալների աղբյուրները:

Թմրանյութեր սպառողների թիվը (N): ՉԿԾ-ի կողմից օգտագործվում է պրոբլեմատիկ թմրանյութեր օգտագործողների գերակայության մեթոդը (այսինքն, բազմապատկային մեթոդը, որը հիմնված է թմրանյութերից կախման մեջ գտնվող մարդկանց՝ որոնք համապատասխան բուժում են անցնում, թվաքանակի վրա՝ զուգակցելով ընդգրկման – վերաընդգրկման մեթոդի հետ):

Սպառված միջին քանակը (Q_a): Առողջապահական հաստատությունում երկարատև մոնիտորինգ իրականացնելուց հետո՝ ՉԿԾ-ն սահմանել է սպառողների տարեկան միջին թիվը:

Փողոցի գները: Այս թվերը ստացվում են ոստիկանության կողմից տրամադրվող տվյալներից և հաշվետվություններից:

Մատակարարման մասով հիմնական բանաձևն է՝

$$C = I \times P_{st} \times \left(\frac{pu_i}{pu_{st}} \right)$$

որտեղ: C = վերջնական սպառման արժեքը
 I = ներմուծում՝ նախատեսված Չեխիայում սպառման համար
 P_{st} = փողոցի գներ
 pu_i = ներմուծվածի մաքրության աստիճանը
 pu_{st} = փողոցում վաճառված թմրանյութի մաքրության աստիճանը

Թմրանյութի վերջնական սպառման արժեքը (C), հավասար է Չեխիայի համար նախատեսված ներմուծմանը, հաշված փողոցի գներով, և բազմապատկած մաքրության աստիճանը հաշվի առնող մեծությամբ:

Չեխիայի հանրապետության համար նախատեսված ներմուծված թմրանյութի ծավալը (I) կարելի է հաշվարկել հետևյալ կերպ՝

$$I = S \times \left(\frac{1}{sr} - 1 \right) \times a$$

áñi»Õ՝ S = ոստիկանության կողմից առգրավված քանակը
 sr = առգրավվածի գինը
 a = Չեխիայում վաճառքի նախատեսված գինը

Չեխիայի համար նախատեսված ներմուծված ծավալները հավասար են ոստիկանության կողմից առգրավված թմրանյութերի ծավալին՝ բազմապատկած, սահմանված թվով (հաշվի առնելու համար չառգրավվածի քանակը), բազմապատկած Չեխիայում վաճառքի համար նախատեսված գնով:

Տվյալների աղբյուրները:

Առգրավված քանակության վերաբերյալ տվյալները ստացվում են Մաքսային ծառայություններից, ինչպես նաև ոստիկանության տրամադրած տվյալներից և հաշվետվություններից: Վերջին աղբյուրը նաև տվյալներ է տրամադրում փողոցում վաճառքի գնի, Չեխիա ներմուծվող թմրանյութերի գնի, առգրավվածի գնի, ներմուծման մաքրության և փողոցում վաճառվող թմրանյութերի մաքրության վրա:

Մաքսանենգ ապրանքների վաճառք

Ներկայումս՝ վերավաճառելու նպատակով մաքսանենգ ապրանքի ներկրումը տարածված երևույթ է: Սա հատկապես վերաբերում է, ծխախոտին, ալկոհոլային խմիչքներին, ավտոմոբիլային վառելիքին, հագուստին, կոշիկներին, օգտագործված (շատ հաճախ գողացված) մեքենաներին, և այլն, որտեղ ձեռքբերման գինը անհամեմատ ավելի ցածր է, քան եթե դրանք հանվեին օրինական վաճառքի:

Մաքսանենգ ապրանքի հաշվարկը առանձին չի կատարվում, թեև հանցագործության վիճակագրությունը տրամադրում է տվյալներ մաքսանենգության և մաքսատուրքերի կորստի վերաբերյալ: Չեխիայում հիմք են ընդունում այն, որ այս ապրանքները հանդիսանում են փոքր վերավաճառողների կողմից իրականացվող վաճառքի մաս (հատկապես կրպակատերերի), որոնց համար ՉՎԾ-ն արդեն իսկ հաշվարկում է թաքնված եկամուտը: Մեկ այլ պատճառ է այն, որ հանցագործության վիճակագրությունը թերգնահատում է իրական պատկերը, քանի որ ներկայացվում են միայն փաստերի վրա գրանցված բացահատումները:

4.3 Ոչ համապարփակության N3 տիպ: Արտադրողներ, որոնց գրանցումը պարտադիր չէ

Ոչ համապարփակության N3 տիպի համար ՉՎԾ-ն համապարփակության կառավարում է իրականացրել ոչ ֆորմալ սեկտորի, անհատական շինարարության, և սեփական սպառման գյուղատնտեսական ապրանքների թողարկման համար: Դրանք ներկայացված են ստորև: Ընդհանուր առմամբ, N3-ի համապարփակության կառավարումը /ճշգրտմը Համախառն ավելացված արժեքի նկատմամբ կազմել է 26554 մլն.չեխ.կրոն, կամ ՀՆԱ-ի մոտ 1¼ % -ը: Ամփոփիչ աղյուսակը ներկայացված է 4.3 բաժնի վերջում:

Ոչ ֆորմալ /թաքնված, չգրանցված/ սեկտոր

N1 տիպի տակ ՉՎԾ-ն առանձնացրել է չգրանցված բիզնես գործունեությունը: Իսկ N5-ի տակ առանձնացված են երկրորդական եկամուտ բերող բիզնեսները, պայմանագրերը և ծառայությունները: Այսպիսով, ոչ ֆորմալ սեկտորի համար մնացել են՝ (ա) գյուղատնտեսության մեջ պատահական կամ արտադրության սահմանված շեմից ցածր արտադրությունը (այսինքն, օրինական գործունեություն՝ որոնց վերաբերյալ տնային տնտեսությունները հարկային հաշվետվություններ չեն ներկայացնում, քանի որ այս գործունեություններից ստացված եկամուտը ցածր է սահմանված շեմից, և, (բ) տնային տնտեսությունների անձնական ծառայություններ:

Կապված (ա)-ի հետ, ՉՎԾ-ի կողմից գյուղատնտեսական ապրանքների վաճառքից ստացված չհայտարարագրված փոքր եկամուտների ծավալը (616 մլն.չեխ.կրոն) նույն մակարդակի է, ինչ հեշվետվություններում նշվածինը /հայտարարագրվածինը/: Այդ իսկ պատճառով, ըստ հաշվարկների, ավելացված արժեքը կազմում է 493 մլն. չեխ. կրոն.:

Կապված (բ)-ի հետ, տնային տնտեսությունների կողմից ծառայությունների հաշվարկը (տես ստորև ներկայացված աղյուսակը) հիմնված է Աշխատուժի հետազոտության տվյալներում առկա անձանց թվից, (արտահայտված “լրիվ աշխատանքային օր” համարժեքով), բազմապատկված 10 000 չեխ. կրոնով (մոտավորապես միջին զուտ աշխատավարձը Չեխիայում)՝ տարվա 12 ամիսների կտրվածքով:

Տնային տնտեսությունների արտադրության հաշվարկը, 2000թ.-ի համար

2YÓ³Yó ĀĆíĀ	2 400
2YÓ³Yó ĀĆíĀ (ÉñĆí ³BĒ³ŕ³Yŭ³ŪĆY ŭñí³ Ñ³Ū³ñĀ»ùái)	2 280
2Ūē³ŕ³Y »ŕ³ŪáōīĀ	10 000 չեխ.կրոն
2BĒ³ŕ³ ³ŪĆēY»ñĆ ĀĆíĀ	12
Ընդհանուր արտադրությունը = 2280 X 10000 X12	274 մլն.չեխ.կրոն

Անհատական բնակելի տների շինարարություն

Տնային տնտեսությունների կողմից շենքերի կառուցման վերաբերյալ տվյալները ստացվում են տարեկան ավարտված շինարարությունների կտրվածքով: Հաշվետվության մեջ առանձնացվում են շինարարների չորս տեսակ՝ Կող 1-ի “Անհատական տների կառուցում” տակ ներառված են սեփական ընտանիքի համար տան կառուցումը կամ բնակելի տան ընդարձակումը: Դրա մեջ չեն ներառվում վաճառքի համար կառուցված տները: Հետազոտությունների տվյալներից երևում է, որ ՉՎԾ-ն տիրապետում է ընդհանուր ներդրումային ծախսերի վերաբերյալ տվյալներին, այսինքն, ունի տվյալներ շինարարություն ձեռնարկելու համար անհրաժեշտ ծախսերի վերաբերյալ՝ ներառյալ ներկառուցված տեխնոլոգիաները (օր. ջեռուցումը): Համաձայն կանոնակարգի, որոշ տեսակի

աշխատանքներ, օրինակ գազաֆիկացումը կամ էլեկտրաֆիկացումը պետք է իրականացվեն հատուկ մասնագիտացված ընկերությունների կողմից: Նույն կերպ, սանհանգույցի հետ կապված աշխատանքները, տանիքի շինարարությունը, ջրամատակարարումը և կապի ապահովումը ևս պետք է կատարվեն մասնագիտացված ընկերությունների կողմից: Հիմնվելով փորձագետների հաշվարկների վրա, ԶՎԾ-ն հանել է մասնագիտացված ընկերությունների ծախսերը / 50-55% / անհատների կողմից սեփական շենքերի կառուցման համար ընդհանուր ներդրման ծավալից, իսկ մնացյալը կազմել են անհատական բնակելի շենքերի կառուցման ծախսերը:

Տվյալների երկրորդ աղբյուրը՝ Տնային տնտեսությունների բյուջեի հետազոտություն (SSFՀ) – օգտագործվում է պլանավորող և շինարարական մարմինների հետազոտություններից դուրս մնացած առանձին տնային տնտեսությունների շինարարության և վերակառուցման միջանկյալ սպառումը որոշելու համար: SSFՀ-ի ժամանակ գնահատվում է բնակելի տների կառուցման ծախսերի հատուկ խումբ: Այս ծախսերը (որոնք ներառված չեն տնային տնտեսությունների վերջնական սպառման մեջ) վերաբերում են այն ապրանքներին և ծառայություններին, որոնք ձեռք են բերվել բնակելի տների կառուցման կամ վերակառուցման նպատակով:

Այս հաշվարկված միջանկյալ սպառմանը ԶՎԾ-ն հետագայում ավելացնում է նաև կառուցող տան անդամների կառույցի վրա կատարած աշխատանքը: ԶՎԾ-ն սպառման հաշվարկն իրականացնում է օգտագործելով աշխատավարձի գործակիցը (15%) և գործողությունների հավելուրդը (15%) փոքր շինարարական ընկերությունների միջանկյալ սպառման համեմատ: Ընդհանուր թողարկման (այս եղանակով հաշվարկված) և անհատական շենքերի կառուցումը այնուհետև վերցվում են որպես առանձին անհատների կողմից իրականացվող վերակառուցման արժեք:

2000թ.-ի համար առանձին անհատական տների շինարարության համար համապարփակության կառավարումը կազմել է 3513 մլն չեխ.կրոն:

Գյուղատնտեսական արտադրանք՝ սեփական սպառման նպատակով

Սեփական սպառման համար նախատեսված գյուղատնտեսական արտադրանքի թողարկման վերաբերյալ թվերը ստացվում են Տնային տնտեսությունների բյուջեի հետազոտությունից, Հաշվապահական վիճակագրության ցանցից, անտառտնտեսությունների վիճակագրությունից և փորձագետների ենթադրությունների հիման վրա: Թողարկումը հաշվարկվում է տնային տնտեսությունների կողմից սպառված գյուղատնտեսական սեփական գյուղատնտեսական արտադրանքի սպառման տվյալների հիման վրա, որը առանձին գնահատվում է տնային տնտեսությունների բյուջեի հետազոտության ժամանակ: Սեփական գյուղատնտեսական արտադրանքի սպառման միջանկյալ ծախսերը հաշվարկվել են փորձագետների կողմից 1995թ.-ի տվյալների հիման վրա՝ և տարածվել են հետագա տարիների վրա:

Տնային տնտեսությունների բյուջեի հետազոտության ավանդույթը Չեխիայում երկար տարիների պատմություն ունի և հանդիսանում է տնային տնտեսությունների եկամտի, ծախսերի և սպառման վերաբերյալ տվյալների հիմնական աղբյուրը (այն նաև տվյալներ է տրամադրում տնային տնտեսությունների հատկանիշների և արտադրանքի տևականության վերաբերյալ): Տնային տնտեսությունների բյուջեի հետազոտության բաժիններից մեկն անդրադառնում է սեփական օգտագործման գյուղատնտեսական արտադրանքի արտադրությանը: (Հարցվողների մոտ 90% նշում է. Որ նման գործունեություն է իրականացնում):

Անտառմթերքների օգտագործման վերաբերյալ տվյալները ստացվում են Գյուղ տնտեսության գիտահետազոտական ինստիտուտից, որն էլ իրականացնում է այդ հետազոտությունները: Այս հետազոտությունն իրականացվել է 2000թ.-ի մարտին և ներառում է 1204 գյուղատնտեսական

ձեռնարկություններ: Տվյալները վերաբերում են Գյուղատնտեսական գործունեություն իրականացնող տնային տնտեսություններին և գյուղատնտեսական արտադրանքի կառուցվածքին:

Անտառմթերքների վերաբերյալ աղբյուրը Չեխիայում “Անտառմթերքների սպառման վերաբերյալ” հաշվետվությունն է: Այս հաշվետվությունում տվյալներ են ներկայացվում տնային տնտեսությունների կողմից հավաքված անտառ. մթերքների վերաբերյալ: Տնային տնտեսությունների մեծ մասը հատապտուղներ և սունկ են հավաքում: Սեփական սպառման համար արտադրության ծավալների մասնաբաժինը գնահատվում է փորձագետների կողմից, իսկը մնացածը նախատեսված է վաճառքի համար: Հաշվարկները և արդյունքները կարելի է տեսնել են ստորև ներկայացված աղյուսակում:

Թողարկումն ըստ տնային տնտեսությունների /անտառմթերք/, 2000թ. մլն.չէիւ.կրոն

<i> ԻՅԻՅՅԻ ԻՅԻՅՅԻՅՅԻՅՅԻ ՅՅԻՅՅԻՅՅԻՅՅԻ ՅՅԻՅՅԻՅՅԻՅՅԻ ՅՅԻՅԻՅՅԻՅՅԻ ՅՅԻՅԻՅՅԻՅՅԻ ՅՅԻՅԻՅՅԻՅՅԻ ՅՅԻՅԻՅՅԻՅՅԻ </i>	<i> ԱՅԻՅԻՅԻՅԻՅԻ Ա </i>	<i> Փորձագետների կողմից սեփական սպառման մասնաբաժնի հաշվարկը (%) </i>	Տնային տնտեսություններ ի կողմից թողարկումն ըստ վերջնական սպառման	<i> ԲձԻՅԻՅԻՅԻՅԻ ՅՅԻՅԻՅԻՅԻՅԻ </i>
<i> ԵձԻՅԻ ԾձձԻՅԻ ԶԻՅԻՅԻՅԻՅԻ ԾձԻ ԻՅԻՅԻՅԻ ՅձձԻՅԻ ԶԻՅԻՅԻՅԻՅԻ ԶԻՅԻՅԻՅԻՅԻ </i>	<i> 2007 985 219 146 109 184 3650 </i>	<i> 80 50 95 95 90 10 80 </i>	1606 492 208 139 98 18 2561	<i> 402 492 11 7 11 166 1089 </i>

Վերևում ներկայացված աղյուսակում, 2561 մլն.չեխ.կրոն կազմող տնային տնտեսությունների կողմից հավաքված անտառաբերքների սեփական սպառումը ստորև ներկայացված է մեկ այլ աղյուսակի տեսքով՝ որում ներկայացված է սեփական սպառման գյուղատնտեսական արտադրանքը՝ ներառյալ 2000թ. Ազգային հաշիվների տվյալները: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ Տնային տնտեսությունների բյուջեի հետազոտության տվյալները վերաբերում են բոլոր տնային տնտեսություններին՝ ՏԲՀ պոնակի տվյալները համապատասխան աղյուսակում /սեփ.սպառման անտառաբ. օգտ./ նվազեցվել են անտառ.մթ. տվյալների չափով:

Վերջնական օգտագործման գյուղատնտեսական արտադրանքի թողարկում, 2000թ.: մլն.չեխ.կրոն

Արտադրանք	Ընդամենը	ՏԲՀ	ՍՍԱՄԱ	Անտառ.մթ.
Էձ ^{1/2} ՍՉԵ	2280	2280		
Դձ ^{1/2} ՍՉԵ, ՅՍԷ ՍԵՍԱՅ՝ճն, ՅՍԷ ձձ՝ԷՉ ՝ձձձձձ, edible	581	578	3	
Սձձձձ	2617	2617		
Էձ ^{1/2} Էձ՝ձձձ ՍՉԵ, ՅՍԷ ՍԵՍ՝Ս՝	722	722		
ձձձձձձձձ ՍՉԵ	144	144		
Աձձձձ ՍՉԵ	957	957		
Էձ ^{1/2} x ձձ ՝ Էձ ^{1/2} ձձձձ	337	337		
Օձձ	1800	1198	602	
Դձ	279		279	
Դձձձձձ	1303	515	788	
Աձձ ձձձձձձձձձձ	2624	1694	930	
Fresh fruit of the temperate zone	4776	4630	146	
ՅՍԷ ձձձձձձձձ ՝ Էձձձ	2539	1607	932	
Էձձձ	468	202	266	
ՅՍԷձձձձձձձձ Էձձձձձձ	552	552		
Յձձձձձձձ ձձձձձձձ (Էձձ ձձձձձձձձ)	2561			2561
ԱՅ՝ամենը	24540	18033	3946	2561

Ուստի, սեփական սպառման գյուղատնտեսական արտադրանքի ընդհանուր ծավալը (ներառյալ անտառ. արտադրանքը) 2000թ.-ի համար կազմել է 24540 մլն.չեխ.կրոն, ուստի ավելացված արժեքը կազմել է 21185 մլն.չեխ.կրոն:

Ստորև բերված աղյուսակում ներկայացված են ոչ համապարփակության N3 տիպի բոլոր տեսակների ամփոփ պատկերը: 2000թ.-ի համար համապարփակության կառավարումը N3 տիպի համար կազմել է 26554 մլն.չեխ.կրոն, կամ, մոտավորապես, ՀՆԱ 1¼ %:

Ամփոփիչ աղյուսակ, որում նկարագրված են N3 տիպի բոլոր առանձին կետերը/ i
մլն.չեխ.կրոն

Ոչ համապարփակության տիպ N3	Համախառն թողարկում	Միջանկյալ սպառում	Ավելացված արժեք
<i>N3-ի ներք առանձին կետերը</i>			
Օրինական սակայն սահմանված շեմից ցածր գյուղատնտեսական արտադրություն	616	123	493
Տնային տնտ. ծառայությունների մատուցում	274	0	274
Անհատական տների շինարարություն	23 896	20 383	3 513
Սեփական սպառման համար նախատեսված գյու. Արտադրանք	24 540	3 355	21185
Անտառային բարիքներ, որոնք հավաքվում են և վաճառվում շուկայում	1089	-	1089

Այսպես	50 415	23 861	26 554
--------	--------	--------	--------

4.4 Ոչ համապարփակության տիպ N4: Օրինական գրանցում ունեցող միավորներ, որոնք չեն հետազոտվել

Վիճակագրական ռեգիստրների ժամանակին թարմացումը կարևոր նշանակություն ունի: Չեխիայի բիզնես ռեգիստրը կանոնավոր կերպով վերանայվում է, այն կազմակերպություններից ստացված տվյալների հիման վրա, որոնք պատասխանատու են տարբեր տիպի բիզնեսների գրանցման համար: Չեխիայի վիճակագրական ծառայությունը օգտվում է նաև սոց. ապահովման ռեգիստրից՝ ճշգրտելու համար աշխատողների թիվը, իսկ 1999թ.-ից սկսած այն թարմացնում է իր տվյալները նաև օգտվելով ԱԱՀ վճարողների տվյալների բազայից: 2002թ.-ին առաջին անգամ /և սա N4-ի հաշվարկման առումով էական նշանակություն ունեցավ Չեխիայի վիճակագրության համար/ ՉՎԾ-ն օգտագործեց նաև Ֆինանսների նախարարությունից՝ եկամտահարկի (ներառյալ կորպորատիվ հարկերը) վերաբերյալ ստացված տվյալներից:

Մինչ թեման շարունակելը արժե տալ ՉՎԾ-ի կողմից օգտագործվող օրինական գրանցում ունեցող ակտիվ միավորների սահմանումը, որի հիման վրա էլ թարմացվում են բիզնես ռեգիստրի տվյալները:

Օրինական գրանցում ունեցող ակտիվ միավորների սահմանումը: օրինական գրանցում ունեցող միավորը ակտիվ է համարվում, եթե որոշակի ժամանակահատվածում այն վճարում է աշխատողների համար սոցվճարներ կամ ԱԱՀ, եկամտահարկ կամ շահութահարկ:

2002 .-ին եկամտահարկ վճարողների տվյալների բազայի հիման վրա բիզնես ռեգիստրի տվյալները արդիականացնելուց հետո՝ 2000թ.-ի գրանցված ակտիվ միավորների թիվն ավելացավ 82217-ով: Արդյունքում՝ ոչ համապարփակության N4 տիպի կառավարումը/ճշգրտումը/ կազմեց 32853 ***մլն.չեխ.կրոն***, որը, կոպիտ հաշվարկով, կազմում է ՀՆԱ 1.5%-ը: Կառավարման/ ճշգրտման/ 95% -ը վերաբերում է ոչ ֆինանսական ընկերություններին:

Այսպիսով, կարելի է ասել, որ եկամտահարկ վճարողների վերաբերյալ տվյալների միջոցով ԲՌ արդիականացումը համադրեց 2000թ.- համար N4 տիպի էական ճշգրտման: Այնուամենայնիվ, 2001թ.-ի և հաջորդող տարիների համար N4 –ի հետագա ճշգրտումն այլև անհնար է, քանի որ եկամտահարկ վճարողների ռեգիստրը դարձել է ԲՌ –ի տվյալների թարմացման գործընթացի մի մասը: Սա լավագույն օրինակներից մեկն է ցույց տալու, որ ժամանակի ընթացքում ոչ համապարփակության վերաբերյալ առանձին տվյալները կարող են փոփոխության ենթարկվել, ինչպես նաև, կարող են տարբեր լինել տարբեր երկրների համար: Բաժին 6 –ում համեմատվում են 2002 –թ.-ի արդյունքները 2000թ.-ի արդյունքների հետ:

4.5 Ոչ համապարփակության N5 տիպ: Գրանցված ձեռնարկատերեր, որոնք չեն հետազոտվել

N5 տիպի համար՝ ՉՎԾ-ն համապարփակության կառավարում է իրականացրել ԲՌ-ում չգրանցված ֆիզիկական անձանց որոշ կատեգորիաների համար, սակայն, որոնց վերաբերյալ տվյալներ կարելի է ստանալ այլ աղբյուրներից (օրինակ՝ հարկատուների վերաբերյալ ռեգիստրը):

Պետական վիճակագրական ծառայության մասին օրենքի համաձայն՝ պետական բիզնես ռեգիստրի տվյալները կարելի է համարել ավարտուն: Ռեգիստրում սահմանափակումներ չկան՝ կապված միավորի չափից կամ վերջինիս կողմից իրականացվող տնտեսական գործունեության տեսակի առումով: Բիզնես ռեգիստրում գրանցված են բոլոր իրավաբանական անձինք, ինչպես նաև բոլոր այն ֆիզիկական անձիք, ովքեր ունեն «ձեռներեցի» կարգավիճակ: Այնուամենայնիվ, «ձեռներեցի» սահմանումը քաջառում է ֆիզիկական անձանց որոշակի տիպերի ներգրավվումը ԲՌ: Դրանց թվին են պատկանում քանդակագործները, նկարիչները, գրողները, լրագրողները, պրոֆեսիոնալ մարզիկները և մի քանի այլ կատեգորիաներ: Քանի որ ֆիզիկական անձանց այս կատեգորիաները

գրանցված չեն Բիզնես ռեգիստրում՝ նրանք, բնականաբար, չեն հետազոտվում և ուստի համապարձակության կառավարումը /ճշգրտումը/ պետք է իրականացվի այլ աղբյուրներից ստացված տվյալների հիման վրա՝ մասնավորապես, առողջապահական կամ սոց ապահովավճարներ կատարողների ռեգիստրի, ինչպես նաև հարկատուների ռեգիստրից ստացված տվյալների հիման վրա:

Դժբախտաբար, ԲՌ-ի և առողջապահության և սոցապահովագրման վճարների ռեգիստրի միջև համեմատությունները՝ ֆիզիկական անձանց հետ կապված, կան տարբերություններ՝ քանի որ ԲՌ-ում վերոնշյալ կատեգորիաների հետ կապված: Սա պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ ֆիզիկական անձինք, համաձայն օրենքի, կարիք չունեն գրանցվելու սոց.ապ. ռեգիստրում՝ եթե նրանց եկամուտը ստացվում է հոնորարների վճարումներից:

Հետևաբար, ոչ համապարփակության N5 տիպի ճշգրտման համար, ՉՎԾ-ն օգտվում է հարկային հայտարարագրերի տվյալներից, մասնավորապես, արվեստագետների կամ մարզիկների եկամուտների, վարձավճարների, այգիներից և գործունեության մի շարք այլ եկամուտների աղբյուրների վերաբերյալ տվյալներից: Միջանկյալ սպառումը հաշվարկվում է վերոնշյալ գործունեությունների համար հայտարարագրված ծախսերի հիման վրա: Ստորև ներկայացվող աղյուսակում կարելի է տեսնել, որ N5 –ը կազմում է 21350 մլն.չեփ.կրոն, ինչը կազմում է ՀՆԱ 1% -ը:

*Հետազոտության մեջ չընկած գրանցված ձեռնարկատերեր, 2000 թ.
մլն.չեփ.կրոն*

Եկամտահարկի մասին օրենք (§... օրենքի դրույթը)	Համախառն թողարկում	Միջանկյալ սպառում	Ավելացված արժեք
§ 7 (հեղինակային հոնորարներ, արվեստագետների և մարզիկների եկամուտներ)	4561		
§ 9 (վարձակալման եկամուտներ)	21503		
§ 10 (եկամուտներ այգիներից և այլն)	616		
Ընդամենը	26680	5330	21350

Պետք է նշել, որ 21350 *մլն.չեփ.կրոն* –ի մեջ ներառված չեն՝

- Որոշակի սահմանված շեմից ցածր գործունեության տեսակները, որոնց վերաբերյալ օրենքը չի պահանջում հարկային հայտարարագրեր լրացնել (տես տիպ N3)
- Միտումնավոր կերպով թաքցված գործունեությունները (տես տիպեր N1 և N2)
- Համախառն թողարկման և միջանկյալ սպառման վերաբերյալ ապատեղեկացված տվյալների ճշգրտում (տես տիպ N6).

4.6 Ոչ համապարփակության տիպ N6: Արտադրողներ, որոնք միտումնավոր կերպով սխալ տեղեկություններ են հաղորդում

Ապատեղեկացումը լայնորեն տարածված երևույթ է, որի նպատակն է հարկերից և սոց. Վճարումներ կատարելուց խուսափելը: Այն ներառում է համախառն թողարկման վերաբերյալ տվյալների թերգնահատումը և միջանկյալ սպառման վերաբերյալ տվյալների գերգնահատումը: Այս արդյունքները՝ միասին վերցված հանգեցնում են ավելացված արժեքի ավելի ցածր ցուցանիշի: Ապատեղեկացման դեպքեր ավելի շատ են գրանցվում այն միավորներում, որտեղ համապատասխան

մարմինների կողմից “վերահսկումը” ցածր է և որտեղ շահագրգռված են “խնայողություն” կատարելու խնդրում:

Առանձին տարիների կտրվածքով ֆիսակալ մարմինների տրամադրության տակ եղած կառուցվածքային, ներկայացուցչական և օգտագործելի տվյալների բացակայության արդյունքում, 1999թ.-ին ՉՎԾ-ի կողմից հատուկ հետազոտություն իրականացվեց, որի արդյունքները օգտագործվեցին 1997-ից 2000թ.թ. ազգային հաշիվներում: (Հաջորդ հետազոտությունը անց է կացվել 2003թ.-ին):

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ապատեղեկացումը լուրջ մեղք է համարվում՝ այս ուղղությամբ ուսումնասիրությունները այնպես են կազմակերպված, որպեսզի ապահովվի հարցվողների անանոնությունը /անունների չբացահայտումը/: ՉՎԾ-ն դիմել է նաև հաճախորդների հետ աշխատելու փորձ ունեցող փորձագետներին, խնդրելով տալ նշյալ հարցի շուրջ իրենց գնահատականը: Հարցվողների թվում են հիմնականում հաշվապահները, հարկային և ֆինանսական հարցերով խորհրդատուները և աուդիտորները:

Հարցումն անցկացնելու համար կիրառվում են հարցաթերթեր, որի պահանջներից է դեպքերի նկարագրումը հիմնվելով NACE դասակարգիչների և չափի կատեգորիաների (աշխատողների թիվ) վրա: Հարցումն անց է կացվել վերհանելու ապատեղեկացման դեպքերի և դրա ծավալների /աստիճանի/ վեր հանման նպատակով: Տվյալներ են հավաքվել հետևյալ կետերի վերաբերյալ՝ թաքցված վաճառք/եկամուտ; նյութական ծախսերի ուռճացում, ուռճացած ծախսերի ծառայությունների դիմաց, թաքցված աշխատավարձեր և վարձավճարներ:

Ստորև ներկայացվող աղյուսակում բերված են տվյալները 2000թ.-ի կտրվածքով՝

Ապատեղեկացման հաշվարկները , 2000թ.

մլն.չեխ.կրոն

Տվյալներ NACE-ի բոլոր սեկտորների վերաբերյալ	Համախառն թողարկման և վերաբ. տվյալների թերնեկայացում	Միջանկյալ սպառման վերաբերյալ տվյալների ուռճացում		ՀԱԱ վերաբերյալ տվյալների թերնեկայավում	Թաքցված աշխատավարձեր և վարձավճարներ	Գործ. Հավելուրդի/խառը եկամուտի թերհաշվարկ	Ընդհանուր համախառն և ավելացված արժեքի մասնաբաժինը
		Նյութեր	Ժառանգություններ				
Մյուսակ :	1	2	3	4 = (1 + 2 + 3)	5	6 = (4 – 5)	7
Ընդամենը	61 468	13 718	19 189	94 375	7 981	86 394	4.4 %

Համապարփակության կառավարումը 2000թ.-ին N6 տիպի համար կազմել է 94375 մլն.չեխ.կրոն, կամ ՀՆԱ 4.4 % -ը:

Ինչպես արդեն իսկ նշել ենք, N6 տիպը համապարփակության կառավարման ամենամեծ մասնաբաժինն ունի և կազմում է ընդհանուր համապարփակության կառավարման մոտավորապես կեսը (47%):

Ապատեղեկացման հետ կապված խնդիրները ևս ժամանակի ընթացքում չեն փոխվել: Սա շարունակում է մնալ համապարփակության կառավարման անհրաժեշտության ամենից կարևոր

պատճառներից մեկը, որի առջև են կանգնել նաև ԵՄ նոր անդամակցված երկրները՝ իրենց ՀՆԱ հաշվարկները կատարելիս:

4.6 Ոչ համապարփակության տիպ N7: Վիճակագրական այլ տվյալների անբավարարություն

Ընդհանուր առմամբ, N7 տիպի համար 2000թ. Համապարփակության կառավարումը կազմել է 11358 **մլն.չեխ.կրոն** , կամ ՀՆԱ մոտ 0.5 % -ը: Այս կետի տակ են ներառվել (i) բնամթերքով վճարված աշխատավարձերը և վճարումները, և (ii) թեյավճարները և որպես շնորհակալություն արված վճարումները:

Հարկավոր է շեշտել, որ 11358 **մլն.չեխ.կրոնը** համապարփակության կառավարումն է և ոչ ԶՎԾ –ից կողմից բնամթերքով և թեյավճարներով ձևավորված եկամուտների հաշվարկը: 2000թ.-ին եկամուտների և թեյավճարների վերջնական հաշվարկի գումարը կազմել է 32405 **մլն.չեխ.կրոն** :

Ստորև հակիրճ ներկայացված են այդ երկու կետերի հաշվարկման նպատակով օգտագործված աղբյուրները և հաշվարկման մեթոդները:

Աշխատավարձ կամ վճարումներ բնամթերքով

ԶՎԾ-ն առանձնացնում և ներկայացնում է բնամթերքով եկամտի 11 տեսակ՝

- ա. Աշխատավարձ կամ վճարումներ՝ բնամթերքով (հարկվող)
- բ. Մանրի վաուչերներ
- գ. Սոցիալական ֆոնդերից վճարումներ
- դ. Բիզնես ճանապարհորդությունների օրավարձ
- ե. Զինված ուժերի կանոնավոր անդամների հագուստի ծախսեր
- զ. Այլ սոցիալական վճարումներ (ծախսերից ծածկվող)
- է. Տարածքի տրամադրում
- ը. Զեղչված գներով կամ անվճար ապրանքների տրամադրում
- թ. Նվազեցված տոկոսներ
- ժ. Ընկերության մեքենաների սեփական կարիքների համար օգտագործում
- ի. Անվճար կամ ցածր գներով բնակտարածքի կամ կա ցարանի տրամադրում:

Աշխատավարձի կամ վճարումների նշյալ առանձին երեք տեսակները բնութագրելու համար ՉՎԾ-ն օգտվել է տվյալների երեք տարբեր աղբյուրներից՝ (1) ինստիտուցիոնալ միավորների կամ բնակելի սեկտորի տնտեսական գործունեությանը առնչվող ֆինանսական և վիճակագրական հարցաթերթեր; (2) ընդհանուր աշխատանքային ծախսերի վիճակագրական հետազոտություն; (3) որոշ կետերի վերաբերյալ փորձագետների հաշվարկներ: Այս առաջին կետերում տեղեկատվություն է տրամադրվում նաև անձնական նպատակներով ընկերությունների մեքենաների օգտագործման վերաբերյալ, ինչպես նաև անվճար կամ ցածր գներով տարածքների կամ կացարանի տրամադրման մասին: Այս երկու կետերը համապարփակության արդյունավետ կառավարման համար կարևոր նշանակություն ունեն:

(1) Ծախսերի և եկամուտների վերաբերյալ ֆինանսական և վիճակագրական հարցաթերթեր: այս տվյալները օգտագործվում են ԱՀ հետևյալ կետերի բնութագրման համար՝

- (ա) Աշխատավարձեր և վարձավճարներ՝ որպես հարկման ենթակա աշխատավարձերի և վարձավճարների մաս:
- (բ) Պարտադիր և այլ սոց. ծախսեր՝ գործատուի կողմից աշխատողի համար հարկման ենթակա ծախսեր՝ օրինակ սպորտի, վերականգնողական, ժամանցի, կացարանի հատկացման, մշակութային, սպորտային:
- (գ) Օրապահիկ՝ բիզնես ճանապարհորդությունների ժամանակ՝ սնունդը և խմիչքը դիտարկվում է որպես ճանապարհածախսի հետազոտության մի մաս, որը թույլ է տալիս տարանջատել բնամթերքով աշխատավարձը և վճարումները միջանկյալ սպառումից: Տարանջատումը փոքր և ավելի մեծ ձեռնարկությունների պարագայում տարբեր է:

(2) Աշխատանքի ծախսերի հետազոտություն (ԱՄՀ) – այս աղբյուրը տվյալներ է տրամադրում բնամթերքով արտահայտված եկամուտի կետերից մեծ մասի վերաբերյալ՝

- (ա) Բնամթերքով կատարված վճարումներ և աշխատավարձեր;
- (բ) Գործատուների կողմից աշխատողներին տրամադրվող սննդի վաուչերներ՝ որով փակվում են ճաշարանի ծախսերից որոշը;
- (գ) Սոցիալական ֆոնդերից արված վճարումներ՝ վճարումներ, որոնք արվում են սոցիալական ֆոնդերի կողմից (ստեղծված, օր. Բանկեր, ապահովագրական ընկերություններ) կամ մշակութային և սոցիալական կարիքների համար նախատեսված ֆոնդերից (որոնք ստեղծվում են օրինակ բյուջետային կազմակերպություններում):
- (դ) Պաշտպանության նախարարության, Ներքին գործերի և արդարադատության նախարարության աշխատակիցների համազգեստների վրա արված ծախսեր;
- (ե) Այլ սոցիալական ծախսեր, որոնք ինստիտուցիոնալ միավորների ծախսերի մաս են կազմում՝ ներառյալ աշխատուժի ձևավորման վրա կատարվող ծախսերը;
- (զ) Վճարումների բնակարանների համար, որոնց նպատակն է աշխատակիցներին օժանդակել տների կամ կենցաղային սարքավորումների ձեռքբերման հարցում;
- (է) Զեղչեր՝ ընկերության կողմից թողարկվող այն արտադրանքի վրա, որը վաճառվում է ընկերության աշխատակցին կամ տրվում է վերջինիս անվճար;
- (ը) Վճարումներ ցածրացված տոկոսադրույքով կամ ընկերության մասնաբաժնի իջեցված գներ:

(3) Կիրճագետների կողմից գնահատվող կետեր:՝

- (թ) Ընկերության մեքենաների օգտագործումը սեփական կարիքների համար՝ հաշվարկները իրականացվում են սեփական նպատակներով օգտագործվող մեքենաների թվաքանակի հիման վրա, հաշվարկները կատարվել են մեքենաների ամսեկան մաշվածության /ամորտիզացիայի/ հիման վրա, որը դիտվում է ներդրված գնի 1 % և տարածվում է 12 ամիսների վրա:
- (ժ) Տարածքի կամ բնակարանի և սննդի տրամադրում անվճար հիմունքներով՝ հաշվարկը կատարվել է ելնելով մեկ աշխատակցի վրա 50չեխ.կրոն ծախսից (ընկերության ճաշարանում տրվող հաշվարկված միջին ճաշի գինը) 100 օրվա կտրվածքով, և ընկերության աշխատակիցների թիվը ովքեր օգտվում են դրանից:

Թեյավճարներ և շնորհակալություն վճարներ

ԶՎԾ –ն թեյավճարները և այլ շնորհակալության վճարները հաշվարկում է հետևյալ ոլորտներում՝

- Ռեստորաններ և բառեր
- Վարսավիրանոցներում և գեղեցկության այլ սրահներում
- Ֆիզիկական կուփման սրահներում /մարզասրահներում/
- Տաքսի ծառայություններում:

ԶՎԾ-ն միջին տվյալների հանրագումարը ստանում է հաշվարկման երկու մեթոդների համեմատության արդյունքում:

Առաջին մեթոդը հիմնված է տնային տնտեսություններում վերջնական սպառման ծախսերի վրա իսկ օտարերկրյա այցելուների դեպքում COICOP մեթոդով: Թեյավճարների և շնորհակալության դրսևորում հանդիսացող այլ վճարների մասնաբաժինը պայմանավորված է մատուցված ծառայության որակով: Փոճագետների եզրակացության հիման վրա այն հասնում է 3%-ից 10%-ի:

Երկրորդ մեթոդը հիմնված է վերևում թվարկվող ծառայությունները մատուցող անձանց թվաքանակի վրա: Աշխատող մարդկանց համար ԶՎԾ-ն օգտվում է տվյալների երկու աղբյուրներից՝ Աշխատուժի հետազոտության տվյալներից և ազգային հաշիվների հաշվարկման նպատակով հիմնական տվյալների աղբյուրներից ստացված՝ աշխատողների միջին թվաքանակից (տվյալները NACE-ի երեք թվային /նիշային/ մակարդակով են):

ԶՎԾ-ն ելնում է այն մոտեցումից, որ թեյավճարներ են տրվում միայն ոչ ֆինանսական ընկերություններում և տնային տնտեսություններում: Թեյավճարների ընդհանուր քանակը՝ այս երկու իսնտիտուցիոնալ հաստատություններում աշխատողների ընդհանուր թվաքանակի հիման վրա՝ բաշխվում է արտադրության և եկամտի միջև:

5. ԶՎԾ համապարփակության կառավարման նկարագիրը 2000թ. Համար՝ Թողարկային մոտեցում

Բաժին 4 –ում նկարագրված են ԶՎԾ-ի կողմից համապարփակության կառավարման նպատակով կիրառվող մեթոդները ոչ համապարփակության յուրաքանչյուր՝ N1 -ից N7 տիպի համար: Շատ հեշտ է “կորցնել ընդհանուր պատկերը” երբ անդրադառնում ենք յուրաքանչյուր տեսակին առանձին-առանձին: Ուստի, ստորև ներկայացվող աղյուսակում բերվում է ԶՎԾ կողմից համապարփակության կառավարման ընդհանուր պատկերը՝

ԶՎԾ համապարփակության կառավարումը ըստ տիպի, 2000թ., մլն.չեխ.կրոն

Բաղադրիչ	Ոչ համապարփակության կառավարման տեսակ
----------	--------------------------------------

	N1	N2	N3	N4	N5	N6	N7	ՅՈՒՆԵՍԿՈՒՆ ամբողջական	ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ % %
ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ ԱՎՈՐՈՇՈՒՄ	12 941	6 169	50 415	86 144	26 680	64 377	11 358	258 084	-
ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ ԵՐԱՆՈՒՄ	2 592	1 234	23 861	53 291	5 330	-29 998	0	56 310	-
ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ ԵՐԱՆՈՒՄ (ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ)	10 349	4 935	26 554	32 853	21 350	94 375	11 358	201 774	9.38
ՀԱՄԱՐԱՆՈՒՄԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ %	5.1	2.4	13.2	16.3	10.6	46.8	5.6	100.0	-
ՀԱՄԱՐԱՆՈՒՄԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄ	0.48	0.23	1.23	1.53	0.99	4.39	0.53	9.38	-

Համապարփակության ընդհանուր կառավարումը ՀԱԱ հաշվով 2000թ-ի համար ներկայացնում է ՀՆԱ 9.4% -ը: (ԵՄ ինը նոր անդամակցած երկրների համար այն կազմում է ՀՆԱ 12%-ը):

Ամենամեց ճշգրտումը կամ կառավարումն իրականացվել է ապատեղեկացման հետ կապված (N6) և կազմել ` ՀԱԱ կառավարման ընդհանուր ծավալի 47%-ը : (Ինը անդամակցած երկրների համար այն կազմել է 49%):

6. ՉՎԾ համապարփակության կառավարման 2002թ.-ի տվյալների ամփոփ նկարագրը՝ Թողարկային մոտեցում

Ինչպես արդեն նշել ենք այս գլխի առաջին մասում՝ Չեխիայի հանրապետությունում (ինչպես նաև Սլովենիայում) Համապարփակությանը աղյուսակային մոտեցումը ՀՆԱ տարեկան հաշվարկների անբաժանելի մասն է:

Հետաքրքիր է տեսնել ժամանակի ընթացքում տեղ գտած փոփոխությունները՝ եթե այդպիսիք կան: Ստորև ներկայացվող աղյուսակում ներկայացված է համապարփակության կառավարման ընդհանուր պատկերը՝ այնպես, ինչպես դա արված է վերևում՝ 2000թ.-ի համար: Հարկավոր է նշել, որ 2002թ.-ի համար ներկայացված տվյալները նախնական են:

ՉՎԾ համապարփակության կառավարումը ըստ տիպի, 2002թ., մլն.չեխ.կրոն

Բաղադրիչ	Ոչ համապարփակության կառավարման տեսակ							Միջին ամբողջա- կան	ԾԱՅ % %
	N1	N2	N3	N4	N5	N6	N7		
ԹՄՅԵՅ ԼճՈՒԼԺՍ	15 745	5 033	50 788	0	16 826	69 799	8 596	166 787	-
ԾԾՅՄԻՍԵ թճճճճՍ	3 152	1 007	25 001	0	3 355	-28 988	0	3 527	-
ԹՄՅԵՅ ՅԳՅԵՅԻՅ ԴԼՍ (ԾՅՅ)	12 593	4 026	25 787	0	13 471	98 787	8 596	163 260	6.76
ՀԱԱ ընդհանուր կառավարման %	7.7	2.5	15.8	0.0	8.2	60.5	5.3	100.0	-
ՀԱԱ-ի կառավարումը որպես	0.52	0.17	1.07	0.00	0.56	4.09	0.36	6.76	-

2002թ.-ի համար ՉՎԾ կողմից համապարփակության կառավարումը կազմել է ՀՆԱ 6.8%-ը: 2000թ.-ի համար այն 9.4% էր:

Թեև N տիպերը համապարփակության կառավարման առումով իրենց հարաբերական կարևորության աստիճանով միմյանցից փոքր ինչ տարբերվում են 9.4% -ի կրճատումը 6.8%-ի պայմանավորված է թ.-ին 2002 N4 տիպի կառավարման վերաբերյալ տվյալների բացակայությամբ (չհետազոտված իրավաբանական միավորներ): 2000թ.-ի համար N4-ի կառավարումը կազմել է 1.5%-ից ավել:

Այս փոփոխությունների բացատրությունը տրված է բաժին 4.4 –ում: 2000թ.-ին իրականացված Բիզնես ռեգիստրի տվյալների արդիականացումը հնարավորություն տվեց օգտվել ևս մեկ աղբյուրից՝ եկամտահարկ վճարողների ռեգիստրից: Սա հնարավորություն տվեց N4 տիպի համար 2000թ.-ի կտրվածքով էական ճշգրտում իրականացնել՝ ՀՆԱ-ին ավելացնելով 1.5%: Հաջորդող տարիների համար՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ եկամտահարկ վճարողների ռեգիստրը դարձել է ԲՌ-ի արդիականացման կարևորագույն աղբյուրներից մեկը՝ վերացել է N4 –ի հետագա ճշգրտման /կառավարման/ անհրաժեշտությունը:

Հաջորդ գլխում ներկայացված է 2002թ.-ին համապարփակության կառավարումը Չեխիայում՝ ՀՆԱ տկատմամբ թողարկման, եկամտի և ծախսերի ուղղությամբ:

¶ÉáõË 4

Համապարփակության կառավարում: 2nd3rdYùh, 9thUáõih “ 1stEë»ñh
վրա հիմնված մոտեցումներ

Չեխիայի 2002թ.-ի տվյալների հիման վրա

¶ÉáõË 4

**Համապարփակության կառավարում: ²ñ³¹ñ³Ýùի, ⁰İ³Ùáõİի " İ³Ëë»ñի
վրա հիմնված մոտեցումներ**

Չեխիայի 2002թ.-ի տվյալների հիման վրա

1. Ü»ñ³íaõÃûáõÝ

Նախորդ բաժիններում համապարփակության արդյունքների աղյուսակային մոտեցմանը անդրադառնալիս՝ (Ժ²²) իմնականում անդրադարձել ենք ՀՆԱ թողարկային մոտեցմանը: Մասնավորապես, Գլուխ 2-ձՍՍ անդրադարձել ենք 2000Ա.-ին ինը երկրներում համապարփակության համապատասխանեցման ամփոփ վերլուծությանը: Գլուխ 3-ում վերլուծվել են 2000Ա.-ի արդյունքները առանձին մեկ երկրի Չեխիայի կտրվածքով:

Այս գլխում ներկայացվում են ՀԱԱ արդյունքները բոլոր երեք ՀՆԱ մոտեցումների ուղղությամբ: Թողարկային, եկամտի և ծախսերի վրա հիմնված մոտեցումների արդյունքները տրամադրվել են ԶՎԾ-ի կողմից:

Քանի որ Չեխիան ՀԱՄ-ը ընդգրկել է ՀՆԱ տարեկան աշխատանքներում, հնարավոր է ներկայացնել համապարփակության կառավարման արդյունքները այդ երկրում 2002թ.-ի կտրվածքով՝ սակայն, հարկավոր է ընդգծել, որ արդյունքները դեռևս վերջնական չեն:

2. Համապարփակության կառավարում: ՉՎԾ արդյունքները 2002թ.-ի համար: Թողարկային մոտեցում

Ստորև ներկայացված աղյուսակը արդեն իսկ ներկայացվել է Գլուխ 3-ի 6-րդ բաժնում: 2002թ.-ի համար ԶՎԾ համապարփակության ընդհանուր կառավարումը կազմել է ՀՆԱ 6.8% -ը: Ընդհանուր կառավարման մոտ 60% -ը հետևանք է ապատեղեկացման (ոչ համապարփակության տիպ N6):

ԶՎԾ համապարփակության կառավարումը ըստ տիպի, 2002թ., մլն. չեխ. կրոն

ՀՀ Կառավարության կողմից հաստատված ՊԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԲԵՐՈՒՄԻՆԻՍՏԻԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵ	Ոչ համապարփակության կառավարման տեսակ							Համապարփակության կարգի միջին արժեքը	Զրկման %
	N1	N2	N3	N4	N5	N6	N7		
Ժամանակահատվածի միջին արժեքը	15 745	5 033	50 788	0	16 826	69 799	8 596	166 787	-
Ժամանակահատվածի միջին արժեքի տարբերություն	3 152	1 007	25 001	0	3 355	-28 988	0	3 527	-
Ժամանակահատվածի միջին արժեքի տարբերության միջին արժեքը (ՏԶ)	12 593	4 026	25 787	0	13 471	98 787	8 596	163 260	6.76
ՀԱՍ ընդհանուր ճշգրտման %	7.7	2.5	15.8	0.0	8.2	60.5	5.3	100.0	-
ՀԱՍ-ի կառավարումը որպես ՀՆԱ %	0.52	0.17	1.07	0.00	0.56	4.09	0.36	6.76	-

N1-ից N6 տիպերի գնահատման նպատակով 2000թ. ՀԱՄ արդյունքների հետ կապված ՉՎԾ կողմից օգտագործված աղբյուրները և մեթոդները ներկայացված են Գլուխ 3-ում: Նույն աղբյուրներն են հիմք ծառայել նաև ՉՎԾ 2002թ-ի հաշվարկների համար:

ՀՀ-ի Կառավարության Պաշտոնատեղիի Ներքին գործերի միջնորդության	0	3737	0	0	0	0	5070	8807	0.36
ՀՀ-ի Կառավարության Պաշտոնատեղիի Ներքին գործերի միջնորդության	0	0	0	0	0	0	1012	1012	0.04
ՀՀ-ի Կառավարության Պաշտոնատեղիի Ներքին գործերի միջնորդության	0	5577	66827	0	0	11736	74770	158910	6.58
ՀՀ-ի Կառավարության Պաշտոնատեղիի Ներքին գործերի միջնորդության	-	3.5	42.0	-	-	7.4	47.1	100.0	
ԸՄԸ % Ներքին գործերի միջնորդության	0.00	0.23	2.77	-	0.00	0.49	3.10	6.58	

ԶՎԾ-ի կողմից իրականացված տվյալների ընդհանուր համապարփակության ճշգրտումը ներկայացնում է ՀՆԱ-ի 6.6%-ը, որը ամբողջովին համընկնում է եկամտի վրա հիմնված մոտեցմանը (6.6%) և նույնն է ինչ թողարկային մոտեցման ժամանակ (6.8%):